

Mieszkańcy i mieszkanki Gdyni wobec adaptacji do zmian klimatu

Raport z badania

Pracownia Badań Soma

soma@soma.torun.pl

Tel. 56 652 15 72, 511 97 92 27

we współpracy z

UrbanLab Gdynia

urbanlab@lis.gdynia.pl

tel. 58 727 39 16

Badanie zrealizowano w ramach realizacji zadania „Adaptacja koncepcji UrbanLab w Gdyni” realizowanego w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020” współfinansowanego ze środków Funduszu Spójności.

Grudzień 2020 r.

SPIS TREŚCI

1. Wprowadzenie.....	2
1.1. Adaptacja do zmian klimatu	2
1.2. Adaptacja do zmian klimatycznych w badaniach	3
2. Przedmiot badania.....	5
2.1. Charakterystyka badanych i konsekwencje dla wyniku badań	6
3. Wiedza na temat zmiany klimatu	6
3.1. Poziom i źródła wiedzy	6
3.2. Potrzeba rozszerzania wiedzy	10
4. Postawy wobec środowiska i zmian klimatu	12
4.1. Miejsce środowiska i klimatu w systemie wartości mieszkańców Gdyni.....	12
4.2. Zachowania istotne z punktu widzenia przeciwdziałania zmianie klimatu deklarowane przez mieszkańców Gdyni.....	14
4.3. Motywacje zachowań – nastawienia emocjonalne.....	17
4.4. Gotowość zmiany własnych zachowań	18
5. Typy postaw mieszkańców Gdyni wobec zmiany klimatu.....	21
6. Wiedza i postawy wobec działań samorządu na rzecz adaptacji do zmian klimatu.....	22
6.1. Wiedza o działaniach samorządu na rzecz adaptacji do zmian klimatu.....	22
6.2. Rola samorządu i rola własna w procesie adaptacji.....	24
7. Podsumowanie i rekomendacje dotyczące sposobów kształtowania postaw sprzyjających przeciwdziałaniu zmianie klimatu wśród mieszkańców Gdyni.....	26
Spis tabel, wykresów, rysunków	27
Załączniki	28
Załącznik 1. Kwestionariusz wywiadu elektronicznego	28

1. Wprowadzenie

1.1. Adaptacja do zmian klimatu

W badaniu przyjęto definicję adaptacji zaakceptowaną przez Unię Europejską. Adaptacja jest tu rozumiana jako przewidywanie negatywnych skutków zmiany klimatu i podejmowanie odpowiednich działań w celu zapobieżenia szkodom, które mogą one spowodować lub w celu zminimalizowania tych szkód lub wykorzystania możliwości, które mogą się pojawić w tym celu¹.

Zmiany klimatu można odnosić do pięciu sfer:

- katastrofa klimatyczna – wykładniczy wzrost temperatury, głównie pod wpływem niekontrolowanej emisji gazów cieplarnianych,
- katastrofa środowiskowa – zanik bioróżnorodności i zróżnicowania ekosystemów,
- produkcja odpadów, w tym plastikowych, których biodegradacja jest bardzo długa,
- jakość powietrza – zanieczyszczenie i smog,
- gospodarka wodna – prowadząca do utrudnienia w dostępie do słodkiej wody².

Do zachowań obywatelskich sprzyjających adaptacji do zmian klimatu zaliczamy, m.in.

- energooszczędność sprzętów domowych oraz efektywny sposób ich użytkowania,
- korzystanie z zeroemisyjnych lub niskoemisyjnych środków transportu,
- ograniczenie marnowania żywności,
- ograniczanie spożycia produktów pochodzenia zwierzęcego (mięsa, ryb, nabiału, jajek) na rzecz roślinnych,
- wydłużanie czasu korzystania z przedmiotów i ograniczanie konsumpcjonizmu poprzez naprawianie, kupowanie rzeczy używanych,
- wymiana pieców węglowych, jeśli to możliwe podłączenie się do ogrzewania centralnego lub wykorzystanie paliw o obniżonej emisyjności,
- segregowanie śmieci, ograniczanie wytwarzania śmieci,
- oszczędzanie zużycia wody bieżącej, retencjonowanie opadów,
- nasadzenia zieleni w ogródkach, na balkonach i innych terenach własnościowych, spółdzielczych, wspólnotowych³.

Z kolei, do działań, które nie podlegają bezpośredniemu wpływowi zachowań obywatelskich należą te, które zaplanowane i podejmowane są w mieście Gdynia, takich jak:

- rozbudowa miejskiej sieci ciepłowniczej przy sukcesywnym wyłączeniu z eksploatacji źródeł niskiej emisji,

¹ Źródło: <https://ec.europa.eu/clima>, data dostępu 22.09.2020 r.

² Ziemia nie atakuje, <https://ziemiaatakuje.pl/>

³ Źródło: Opis Przedmiotu Zamówienia, ZP.2501.684/2020, <https://bazakonkurencyjnosci.funduszeuropejskie.gov.pl/ogloszenia/12068>

- promowanie i wspieranie stosowania proekologicznych rozwiązań technologicznych w zakresie ogrzewania domów oraz produkcji energii ze źródeł odnawialnych, a także w sferze organizacji ruchu w transporcie indywidualnym i zbiorowym na obszarze miasta,
- udostępnianie gdyńskich lasów do celów rekreacyjnych, przy stałej dbałości o ich ochronę jako mechanizmu stabilizującego wysoką jakość powietrza,
- zmniejszanie zapotrzebowania na energię dla gdyńskich obiektów użyteczności publicznej oraz budynków mieszkalnych,
- ochronę wód powierzchniowych i podziemnych w Gdyni przed wpływem nieoczyszczonych ścieków bytowych poprzez m.in. pełne pokrycie siecią kanalizacji sanitarnej obszaru miasta,
- rozwijanie systemu kontroli jakości stanu powietrza na obszarze całego miasta,
- prowadzenie działań na rzecz ograniczania emisji hałasu i ochrony przed jego skutkami
- skuteczny system minimalizowania zagrożeń wynikających z ekstremalnych zdarzeń naturalnych poprzez m.in.:
  - rozwijanie infrastruktury gospodarowania wodami opadowymi m.in. przez rozbudowę i polepszanie parametrów sieci burzowej, w tym przepompowni, regulację cieków i rozwój lokalnej retencji,
  - uwzględnianie w pracach planistycznych i działaniach inwestycyjnych rozwiązań chroniących tereny miasta przed powodzią,
- budowa nowoczesnego systemu indywidualizowanej komunikacji z mieszkańcami⁴.

1.2. Adaptacja do zmian klimatycznych w badaniach

Problem adaptacji do zmian klimatycznych jest od wielu lat przedmiotem badań. Jednym z nich jest badanie trackingowe prowadzone dla Ministerstwa Środowiska (badanie prowadzone jest od 2011 roku, ostatnie w 2018 roku⁵). Są to badania, które pozwalają na obserwację dynamiki zmian postaw społecznych wobec spraw środowiska oraz postaw ekologicznych.

Z ustaleń Danae Sp. z o.o. wynika, że Polacy coraz wyżej cenią środowisko i jego ochronę – w 2018 roku była to wartość dla 18% badanych (w 2012 roku – dla 7%). Mimo to, ochrona środowiska znajduje się dość nisko w hierarchii wartości (na 6 miejscu z 10 badanych obszarów). Wyżej cenimy zdrowie i wszystkie te elementy, które decydują o możliwości zaspokojenia potrzeb podstawowych (dostęp do pracy, otoczenie prawne, gospodarcze, infrastrukturalne, w jakim funkcjonujemy). Polacy zwracają uwagę przede wszystkim na te elementy zmian środowiska, które są dla nich bezpośrednio obserwowalne i doświadczane: zanieczyszczenie powietrza, problem śmieci, zanieczyszczenie wód, ale także zmiany klimatu (39%). Stosunkowo niska jest świadomość dotycząca zachodzenia takich zjawisk jak niskie zasoby wód, zanikanie gatunków zwierząt i roślin lub wyczerpywanie się zasobów naturalnych. Te postawy względnie stałe, to znaczy nie zmieniały się znacząco w latach 2012-2018.

⁴ Opis Przedmiotu Zamówienia, ZP.2501.684/2020,

<https://bazakonkurencyjnosci.funduszeuropejskie.gov.pl/ogloszenia/12068>

⁵ „Adaptacja do zmian klimatu w badaniach świadomości ekologicznej mieszkańców Polski, "7 listopada 2018r."

https://sdr.gdos.gov.pl/Documents/Adaptacja/07.11.2018/20181107_Grupa%20Adaptacja_%C5%9Awiadomo%C5%9B%C4%87%20ekologiczna%20Polak%C3%B3w.pdf

Z perspektywy przywołanego ustalenia, że otoczenie, w jakim funkcjonujemy jest ważniejsze niż ochrona środowiska ważne jest, że z każdym rokiem coraz silniej dostrzegamy związek między stanem środowiska a rozwojem gospodarczym kraju (w 2018 roku – 84% widziało taki wpływ).

Wyższą świadomość i wrażliwość na sprawy środowiska wykazują kobiety, osoby młode (poniżej 36 roku życia), mieszkające w dużych miastach. Być może wiąże się to z faktem, że to tylko w tej grupie niższe są oceny stanu środowiska w miejscu zamieszkania niż w Polsce w ogóle. Oznacza to, że bezpośrednio doświadczanie problemów środowiskowych sprzyja budowaniu świadomości. Jednocześnie jednak warto podkreślić, że z badań tych wynika, że rzadko uwrażliwienie na kwestie ochrony środowiska jest podyktowane stosunkiem do środowiska, a częściej troską o własne zdrowie (i mienie – jak wynika z badania postaw wobec ekstremalnych zjawisk pogodowych⁶) i losy przyszłego pokolenia. Podobnie niezmiennie jest przekonanie, że to od nas przede wszystkim zależą dalsze zmiany klimatu (to opinia 40%).

Drugim znaczącym badaniem dotyczącym kwestii adaptacji do zmian klimatu jest badanie zrealizowane przez Kantar w 2019 roku „Ziemianie atakują”⁷. Z przeprowadzanego badania wynika, że według 72% Polaków stan, w jakim znalazła się Ziemia jest poważny i wymaga natychmiastowych działań, a według 44% to człowiek i jego obecne działania są największym zagrożeniem dla środowiska.

W badaniu przyglądano się trzem komponentom postaw wobec zmiany klimatu: poznawczemu (co wiemy), afektywnemu (jak się z tym czujemy) oraz behawioralnemu (czy zamierzamy w związku z tym podjąć działania). Wydaje się, że tylko pierwszy z nich może być oceniony pozytywnie – 72% Polaków uznaje, że problem potencjalnej katastrofy środowiskowej jest rzeczywisty, ale jednocześnie aż 59% nie przeżywa tego głęboko (a jeśli to z myślą o przyszłych pokoleniach, a nie o tym, co dzieje się tu i teraz). Prawie połowa (49%) przyjmuje przy tym, że da się coś jeszcze zrobić, żeby zaradzić katastrofie, ale jednocześnie równie liczna jest grupa osób zagubionych – które nie wiedzą, co mogłyby zrobić (50%) lub mają poczucie, że ich działania nie mają większego znaczenia dla rozwiązania problemu (49%). Niezależnie od tego, większość z badanych deklaruje, że podejmuje najbardziej podstawowe działania na rzecz ochrony środowiska: 65% segreguje śmieci, 47% oszczędza zużycie wody, 44% nie marnotrawi żywności. Rzadziej deklarowano aktywne zainteresowanie tematyką środowiska i jego ochrony, świadomymi zachowaniami konsumenckimi oraz zmianą nawyków komunikacyjnych (korzystanie z transportu zbiorowego deklarowało 29% badanych). Polacy są gotowi zmodyfikować swoje zachowania, chociaż na ogół te, których zmiana byłaby mało uciążliwa (np. rezygnacja z jednorazowych przedmiotów, rzadsza wymiana sprzętów elektronicznych). Jesteśmy skłonni coś zmienić, jeśli pozwoli nam to na oszczędności. Potwierdza to uzgodnienia z badań Danae, że ochrona środowiska nie jest wysoko cenioną wartością.

---

⁶ Tamże.

⁷ raport Ziemianie atakują, <https://ziemianieatakują.pl/>, KANTAR Polska

2. Przedmiot badania

Celem głównym badania była diagnoza postaw społecznych osób mieszkających w Gdyni w odniesieniu do zmiany klimatu.

Cel główny badania zrealizowany będzie przez odpowiedź na następujące pytania badawcze:

- Jaką wiedzę na temat zjawiska zmiany klimatu posiadają mieszkańcy Gdyni?
- Skąd czerpią wiedzę na temat zmiany klimatu?
- Jakie źródła wiedzy nt. zmiany klimatu są dla mieszkańców Gdyni wiarygodne?
- Jakie luki w wiedzy występują wśród mieszkańców Gdyni w odniesieniu do zmiany klimatu?
- Czego chcieliby się dowiedzieć mieszkańcy nt. adaptacji do zmian klimatu?
- Jakie zachowania istotne z punktu widzenia przeciwdziałania zmianie klimatu deklarują mieszkańcy Gdyni i jakie są tego powody?
- Jakie wyrzeczenia są w stanie ponieść mieszkańcy w zakresie adaptacji do zmian klimatu?
- Jakie tematy/zagadnienia związane z tematyką zmiany klimatu są interesujące z punktu widzenia mieszkańców Gdyni?
- Jakie emocje i/lub uczucia mają mieszkańcy w skonfrontowaniu z zagadnieniami dotyczącymi zmiany klimatu?
- W jaki sposób zmiana klimatu wpisuje się w system wartości mieszkańców Gdyni?
- Czy mieszkańcy Gdyni mają wiedzę o działaniach samorządu na rzecz adaptacji do zmian klimatu?
- Skąd czerpią tę wiedzę, a skąd chcieliby ją czerpać?
- Jaką rolę przypisują w procesie adaptacji samorządowi, a jaką sobie (kto powinien podejmować działania na rzecz ochrony środowiska i adaptacji do zmian klimatu)?
- Jakie typy mieszkańców Gdyni można wyróżnić z punktu widzenia ich postaw wobec zmiany klimatu?
- Jakie rekomendacje dotyczące sposobów kształtowania postaw sprzyjających przeciwdziałaniu zmianie klimatu wśród mieszkańców Gdyni wynikają z badania?

Badaniem objęto następujące grupy osób:

- Dorośli mieszkańcy Gdyni
  - Dobór losowy – 406 mieszkańców
  - Wywiady kwestionariuszowe, elektroniczne (CAWI)
  - Badanie realizowano w terminie 23.11-9.12.2020
- Dorośli mieszkańcy, którzy mają neutralny lub negatywny stosunek do adaptacji do zmian klimatu
  - Dobór celowy 5-10 dorosłych mieszkańców województwa
  - Zogniskowany wywiad grupowy
  - Wywiad przeprowadzono w dniu 2.12.2020 r.
- Eksperti – członkowie i członkinie Zespołu Tematycznego ds. adaptacji do zmian klimatu
  - Dobór celowy – próba pełna
  - Panel ekspercki
  - Panel przeprowadzono w dniu 4.12.2020 r.

2.1. Charakterystyka badanych i konsekwencje dla wyniku badań

Badanie prowadzone było metodą wywiadów elektronicznych, a dobór próby nie miał charakteru losowego. Link do kwestionariusza był udostępniany na stronach internetowych UrbanLab Gdynia, Urzędu Miasta i w mediach społecznościowych sympatyków Gdyni i dla osób zainteresowanych sprawami środowiska. Powoduje to, że badanie, mimo odpowiednio dużej próby, nie daje wyniku reprezentatywnego dla wszystkich mieszkańców. Wskazują na to charakterystyki badanych.

W badaniu wzięły udział przede wszystkim kobiety (69%). Respondenci mieli od 15 do 70 lat, ale dominowały osoby w wieku lat 40, połowa badanych miała mniej niż 38 lat, a połowa więcej niż 38. Aż 78,3% badanych miało wykształcenie wyższe (z czego 64,5% - magisterskie). Większość badanych (80,2%) była aktywna zawodowo – w tym 75,3% miało stałą pracę lub prowadziło firmę, a pozostali pracowali dorywczo. W próbie znalazło się tylko 9 osób biernych zawodowo (bezrobotnych lub nie pracujących i nie szukających pracy). W badaniu wzięły udział osoby, z których większość (75,9%) oceniła swoją sytuację materialną jako dobrą (36,5% z nich ma miesięczne dochody powyżej 2500 zł na osobę, a 18,9% - powyżej 3500 zł netto) lub bardzo dobrą (55% z nich ma dochody w wysokości powyżej 3,5 tys. złotych netto na członka gospodarstwa domowego).

Dla uzyskania bardziej trafnego obrazu postaw mieszkańców przeprowadzono wywiad grupowy z osobami neutralnie lub negatywnie nastawionych do środowiska i zmian klimatu (ale o podobnych cechach położenia społecznego). Dzięki temu zabiegowi w badaniu poznano postawy skrajne (skrajnie pozytywne i skrajnie negatywne), co pozwala na zrozumienie postaw w całej rozpiętości i wyobrażanie, jakie mogą one przybierać formy pomiędzy tymi biegunami.

3. Wiedza na temat zmiany klimatu

3.1. Poziom i źródła wiedzy

Jednym z elementów postaw jest wiedza i przekonania o przedmiocie postawy. Badani do najważniejszych problemów środowiska w Polsce zaliczają zanieczyszczenie powietrza (70,1%), nadmiar śmieci i zanieczyszczenie odpadami (65,2%) oraz niskie zasoby wody i suszę (51,6%). W najmniejszym stopniu problemem w skali kraju miałyby być wyczerpywanie się zasobów naturalnych, ekstremalne zjawiska pogodowe lub podnoszenie się poziomu morza. Inne jest natężenie problemów środowiska w mieście Gdyni. Tu rzadziej zwracano uwagę na problemy smogu, niskie zasoby wody, zwiększanie temperatury lub zanikanie gatunków roślin i zwierząt, a za to częściej odnotowywano problem nadmiaru śmieci, zanieczyszczenie wód, podnoszenie się poziomu morza, ekstremalne zjawiska pogodowe i wyczerpywanie się zasobów naturalnych.

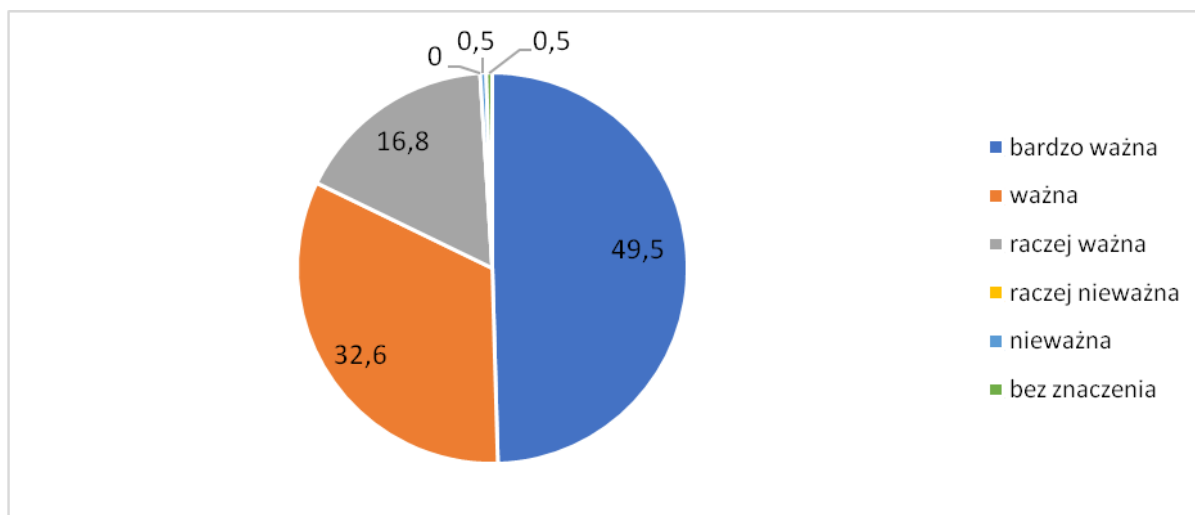
Tabela 1. Problemy środowiska wskazywane jako najważniejsze występujące w Polsce i w Gdyni (n=406, dane w %)

Najważniejsze problemy środowiska	w Polsce	w Gdyni	różnica (w pp)
nadmiar śmieci, zanieczyszczenie odpadami	65,2	72,8	-7,6
zanieczyszczenie powietrza, smog	70,1	42,4	27,7
zanieczyszczenie wód	34,8	38,6	-3,8
zwiększanie temperatury pod wpływem emisji gazów cieplarnianych	30,4	26,1	4,3
niskie zasoby wody, susza	51,6	24,5	27,1
topnienie lodowców i podnoszenie poziomu morza mające wpływ na zmianę klimatu w Polsce	10,3	18,5	-8,2
zanikanie gatunków zwierząt i roślin	16,3	13,6	2,7
ekstremalne zjawiska pogodowe, katastrofy naturalne	9,2	10,9	-1,7
wyczerpywanie się zasobów naturalnych	4,3	8,2	-3,9

Wydaje się, że różnica ta jest wynikiem naocznych obserwacji oraz wyczulenia na określone problemy pod wpływem doświadczeń lokalnych, ale także dyskusji w lokalnych mediach lub w działaniach lokalnych instytucji (np. Morskiego Instytutu Rybackiego, który od wielu lat uświadamia zagrożenia dla bioróżnorodności).

Przy tym, ze względu na to, że sprawy środowiska uznawane są za bardzo ważne (średnia ocena na skali 1-6 to 5,38), badani są wyczuleni zarówno na odbiór takich przekazów, jak i na konieczność uważniejszej obserwacji zmian wokół siebie.

Wykres 1. Ważność kwestii zmian klimatu (n=406, dane w %)

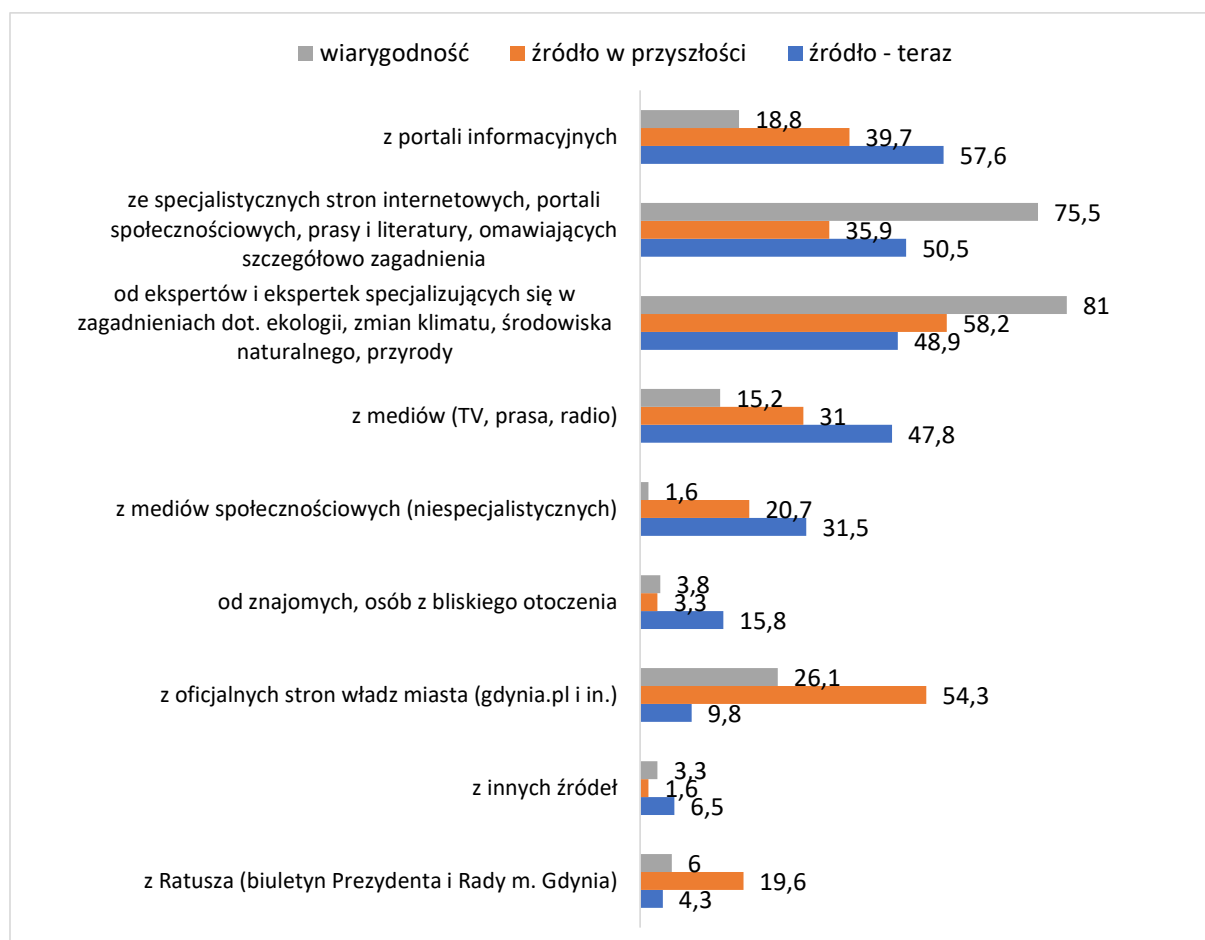
Konstatacja, że poziom zainteresowania sprawami środowiska i zmian klimatu wpływa na uważność, z jaką dokonujemy (przefiltrowujemy) oceny zmian w otaczającej nas rzeczywistości znajduje

potwierdzenie także w badaniu jakościowym osób neutralnych lub negatywnie nastawionych do tych kwestii. Tu też badani podkreślali, że głównym źródłem ich przekonań o środowisku jest to, co jest dla nich obserwowalne. W konsekwencji takie problemy jak zanieczyszczenie powietrza, wyczerpywanie się zasobów naturalnych, zwiększanie temperatury lub podnoszenie poziomu morza – inaczej niż dla osób zainteresowanych środowiskiem – pozostają niezauważalne: „chodzę nad morze, a wody jakby mniej, to chyba się poziom morza nie podnosi”, „nad morzem wieje, więc smogu, nie ma”, „mi się wydaje, że co roku jest coraz chłodniej więc nie wiem, jak to jest z tym ociepleniem”. To jednocześnie osoby, do których informacje o kwestiach środowiskowych nie docierają: „ja mam powiadomienia z gdynia.pl i Gdynia jest zajebista [grupa na Facebooku], ale takie to po prostu pomijam albo wyrzucam”, „ja też tego nie czytam, nie mam czasu na takie bzdety”. Nie mają więc okazji weryfikować swoich własnych (nie w pełni trafnych) obserwacji.

Badani mieszkańcy obecnie najczęściej dowiadują się o sprawach środowiska z portali informacyjnych i mediów, ale równie chętnie ze specjalistycznych stron internetowych lub od ekspertów i ekspertek. Co trzeci z badanych (31,5%) o środowisku dowiaduje się z mediów społecznościowych, a co szósty od znajomych (15,8%). Bardzo rzadko źródłem tych informacji są oficjalne strony władz miasta (9,8%) lub biuletyn Ratusz (4,3%). Mała grupa badanych dowiaduje się o środowisku z innych źródeł, głównie filmów dokumentalnych i przyrodniczych dostępnych na platformach streamingowych.

Wykres 2. Źródła wiedzy o środowisku i klimacie – obecne i pożądane (n=406, dane w %)

W przyszłości badani chcieliby zmienić swój sposób pozyskiwania wiedzy o klimacie i środowisku – chcieliby czerpać ją z oficjalnych stron miasta (54,3%), Biuletynu Ratusz (19,6%) oraz w większym stopniu korzystać z wiedzy eksperckiej (58,2%), ale bez sięgania tak często jak obecnie do specjalistycznych stron internetowych, portali lub literatury (35,9%). Można to odczytywać w taki sposób, że badani mieszkańcy chcieliby znajdować także informacje specjalistyczne na stronach i w wydawnictwach miejskich lub uznają, że uzupełnienie informacji publikowanych w tych źródłach o opinie eksperckie uwiarygodni takie przekazy.

Wybierając źródła przekazu, z których w przyszłości mieszkańcy chcieliby dowiadywać się o środowisku, pewne znaczenie ma wiarygodność tych źródeł. Największym zaufaniem cieszą się te miejsca, w których można dotrzeć do wypowiedzi specjalistów (81% uznaje informacje od ekspertów i ekspertek za wiarygodne, a 75,5% ocenia tak specjalistyczne portale, prasę i literaturę). Umiarkowanym zaufaniem cieszą się portale informacyjne (18,8%), media (15,2%) oraz informacje publikowane przez Miasto (26,1%). Tym bardziej zwiększenie wiarygodności informacji miejskich o opinie specjalistów pozwoliłoby skuteczniej docierać do osób zainteresowanych środowiskiem. Spostrzeżenie to nie dotyczy osób neutralnie lub negatywnie nastawionych do środowiska i spraw klimatu.

Wybór źródeł, z jakich badani czerpią wiedzę o środowisku jest silnie powiązany z ich wykształceniem. Osoby z wykształceniem niższym niż średnie dowiadują się o tych kwestiach wyłącznie z mediów oraz niespecialistycznych mediów społecznościowych. Osoby z wykształceniem średnim dodatkowo zaglądną na strony miasta, słuchają znajomych, oglądają filmy o tej tematyce. Osoby z wyższym wykształceniem czerpią wiedzę głównie z portali informacyjnych (60,7%), w tym specjalistycznych oraz od ekspertów i ekspertek (być może także słyszanych dzięki przekazom publikowanym na portalach informacyjnych). W tym gronie, mniejsze znaczenie mają informacje z mediów społecznościowych – chociaż prawdopodobnie i tu badani stykają się z kwestiami środowiskowymi (funkcjonujemy w tzw. bańkach informacyjnych, co powoduje, że docierają do nas informacje, które są ważne dla – podobnych do nas – naszych znajomych).

Tabela 2. Źródła wiedzy o działaniach na rzecz środowiska ze względu na wykształcenie badanych (n=406, dane w %)

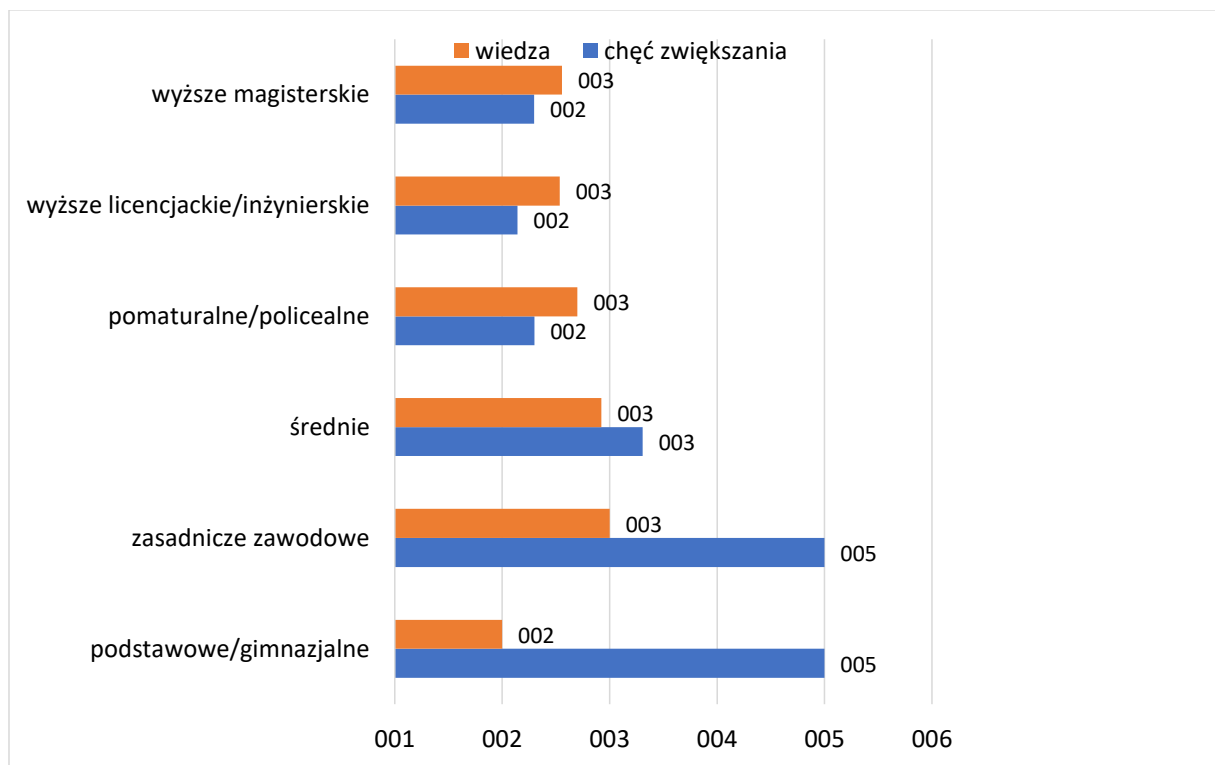
	podstawowe/gimnazjalne	zasadnicze zawodowe	średnie	ponadgimnazjalne/policjalne	wyższe licencjackie/inżynierskie	wyższe magisterskie
z oficjalnych stron władz miasta (gdynia.pl i in.)	0	0	7,69	10	7,1	10,7
z portali informacyjnych	0	0	69,23	70,0	50,0	58,0
od ekspertów i ekspertek specjalizujących się w zagadnieniach dot. ekologii, zmian klimatu, środowiska naturalnego, przyrody	0	0	15,38	40,0	60,7	51,1
od znajomych, osób z bliskiego otoczenia	0	0	30,77	30,0	17,9	13,0

z Ratusza (biuletyn Prezydenta i Rady m. Gdynia)	0	0	7,69	10,0	7,1	3,1
z mediów (TV, prasa, radio)	100	100	61,54	40,0	39,3	48,1
ze specjalistycznych stron internetowych, portali społecznościowych, prasy i literatury, omawiających szczegółowo zagadnienia	100	0	38,46	40,0	60,7	50,4
z mediów społecznościowych (niespecjalistycznych)	100	0	46,15	20,0	25,0	32,1

3.2. Potrzeba rozszerzania wiedzy

Wśród osób badanych nadreprezentowane są osoby z wyższym wykształceniem (64,5%), a jednak oceniają one swoją wiedzę o klimacie i środowisku jako raczej słabą (średnia ocena w skali szkolnej to 2,57), a poziom wiedzy o możliwych działaniach na rzecz środowiska oceniono jeszcze niżej – na 2,34. Jednocześnie jednak, pytani o gotowość zwiększania wiedzy na te tematy są dość niechętni – średnia ocena gotowości to 2,15.

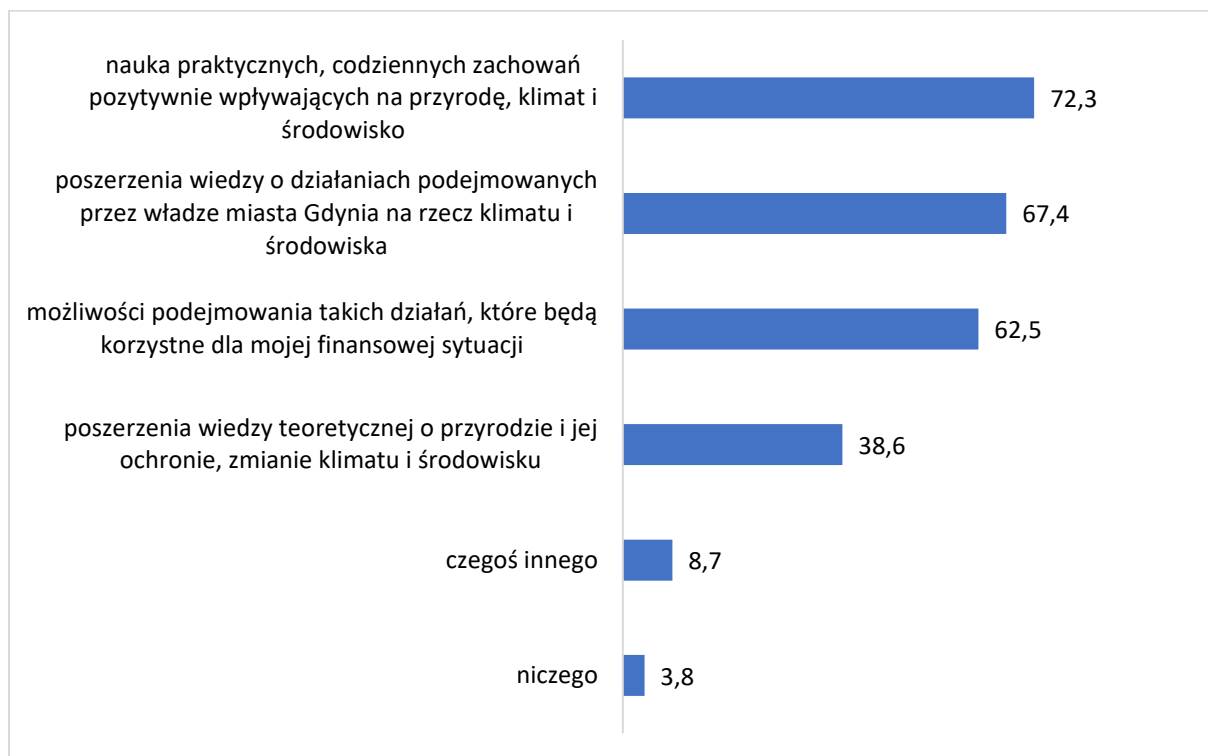
Wykres 3. Ocena wiedzy na temat możliwych działań na rzecz klimatu i środowiska oraz chęć jej zwiększania ze względu na wykształcenie badanych (n=406)

Takie deklaracje pozostają tylko w pozornej sprzeczności. Zwróćmy uwagę, że mimo niechęci do zwiększania poziomu wiedzy, badani w większości są gotowi przyswajać sobie różne praktyczne

umiejętności, podejmować nowe działania, dowiadywać się o tym, co robi miasto. Oznacza to, że pytanie o poziom wiedzy potraktowano wąsko, jako poszerzenie wiedzy teoretycznej, dotyczącej wielowymiarowego i dynamicznego zjawiska. Poszerzenia tak rozumianej wiedzy (teoretycznej, naukowej) mieszkańcy nie oczekują. Chętnie jednak uzupełnią już posiadaną wiedzę o umiejętności jej praktycznego zastosowania. Tylko nieliczni (3,8%) zadeklarowali, że nie chcą niczego się dowiadywać.

Wykres 4. Potrzeba rozszerzenia wiedzy o środowisku (n=406, dane w %)

Inaczej jest w przypadku osób neutralnie lub negatywnie nastawionych do środowiska i zmian klimatu. W tym gronie deklarowano umiarkowaną gotowość do uczenia się o tych kwestiach. Bardzo silnie zastrzegano, że jeśli miałoby się czegoś dowiadywać, to interesujące byłoby tylko nauczenie się praktycznych rozwiązań, które będą ułatwiały codzienne funkcjonowanie: „ja np. chciałbym, żeby mi ktoś pokazał, jak te śmieci sortować, żebym nie miał tylko pojemników w kuchni, bo już nie mam gdzie ich stawiać”, „mi się nie chce tego uczyć i ciągle myśleć, czy jak umyję ten kubeczek po jogurcie, to więcej zyskam niż stracę wody na to”. Nie jest jednak tak, że są w pełni otwarci na tego rodzaju praktyczną edukację: „hola, hola, najpierw to mnie to musi zainteresować, a dopiero potem się zastanowię, czy chce mi się tak robić i to też chciałbym najpierw zobaczyć, że jakiś sąsiad to robi i nie narzeka, to wtedy może i ja się dam przekonać, bo co tak mam sam się wydurniać”.

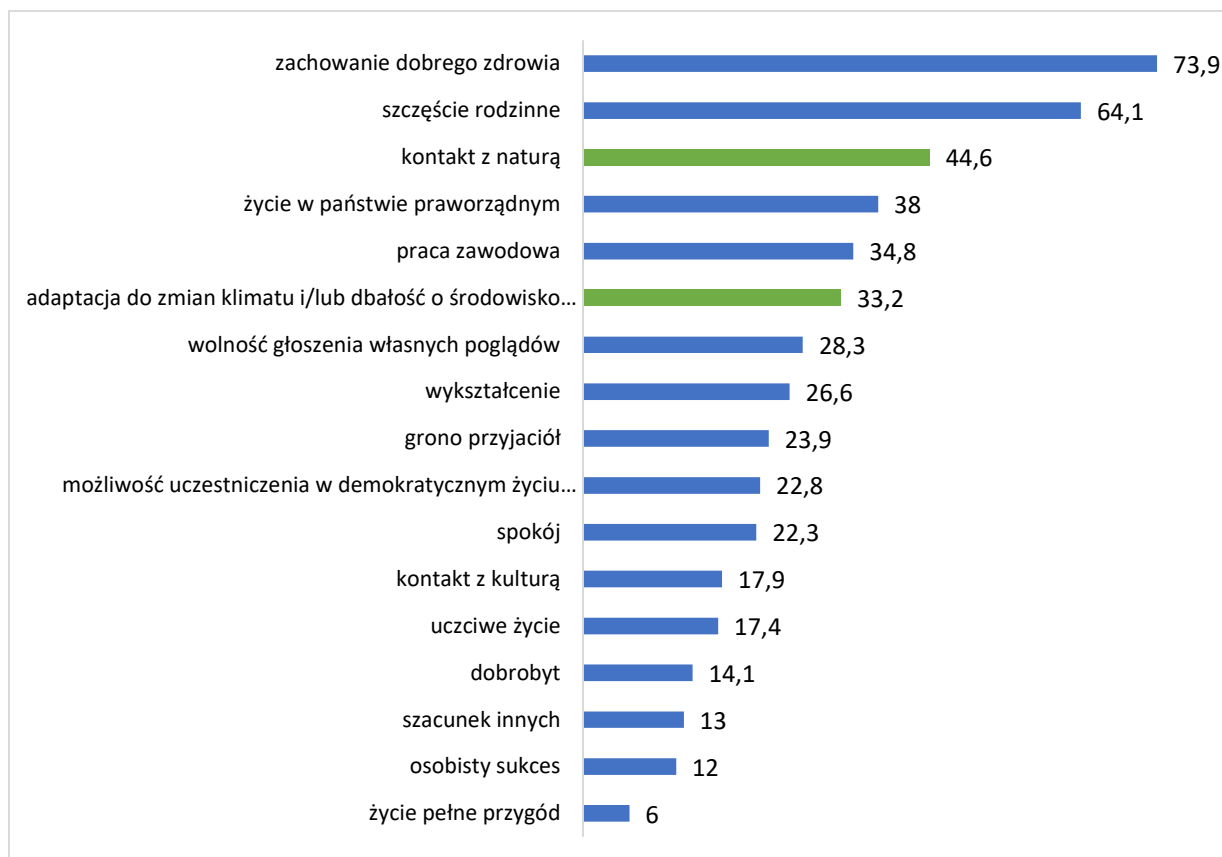
4. Postawy wobec środowiska i zmian klimatu

4.1. Miejsce środowiska i klimatu w systemie wartości mieszkańców Gdyni

Hierarchia wartości mieszkańców Gdyni odbiega od hierarchii wartości, jaką rozpoznawano w badaniach reprezentatywnych dorosłych Polaków. Oznacza to, że wyżej niż przeciętnie ceniony jest przez mieszkańców Gdyni kontakt z naturą, jak i adaptacja do zmian klimatu i dbałość o środowisko naturalne (44,6% Gdynian uznaje kontakt z naturą a 33,2% Gdynian – adaptację do zmian klimatu i dbałość o środowisko naturalne za ważne, – a tylko 18% ogółu Polaków wskazywało środowisko jako wartość). Może to być wynik specyficznego doboru próby w Gdyni (niereprezentatywna). Podobnie jak inni dorośli Polacy, Gdynianie w szczególności cenią dobre zdrowie, szczęście rodzinne i praca zawodowa. Poza tymi wartościami odnoszącymi się do osobistego dobrostanu, wysoko pojawiły się także wartości związane z funkcjonowaniem w sferze obywatelskiej (cenione są wartości takie, jak życie w praworządym państwie oraz wolność głoszenia własnych poglądów) oraz funkcjonowaniem w środowisku naturalnym.

Nie bez znaczenia dla uzyskanego obrazu są zarówno cechy osób badanych (nadreprezentacja osób z wyższym wykształceniem oraz osób o wysokim statusie finansowym), jak i kontekst, w jakim prowadzono badanie: badanie prowadzono w okresie trwających nadal protestów w obronie praworządności i wolności praw osobistych (z dużym udziałem o takich cechach położenia społecznego, jak osoby objęte badaniem), a jednocześnie w okresie pandemii, w którym pojawił się silniej rodzaj tęsknoty za otwartym dostępem do natury i możliwości do korzystania ze środowiska, ale także częściej zadawano pytania o przyszłość ludzkości i konieczność namysłu nad sposobem naszego społecznego i gospodarczego funkcjonowania (aż po skrajne wizje, wedle których personalizowana natura karze nas za to, co jej zrobiliśmy).

Wykres 5. Sprawy uznawane za ważne przez mieszkańców Gdyni (n=406, dane w %)*

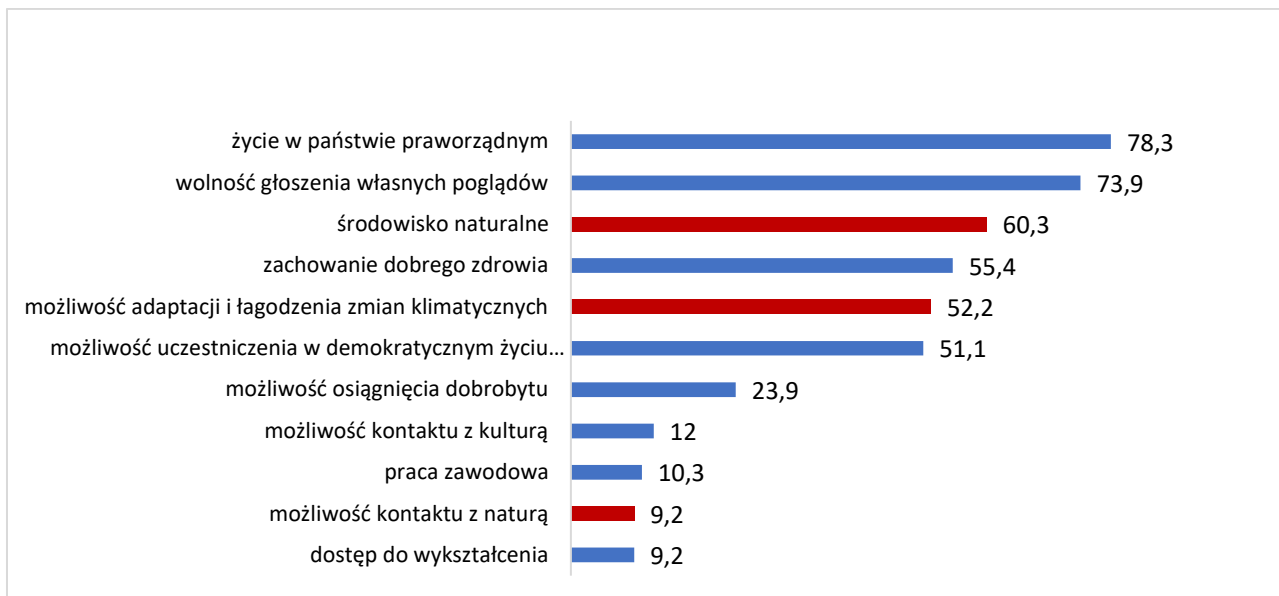

*Badani mogli wybrać 5 najważniejszych dla nich spraw z zaproponowanej listy.

Kontekst badania miał szczególne znaczenie dla oceny, które z tych wartości istotnych dla respondentów, są zagrożone. Na tej liście dóbr społecznie cenionych, a zarazem zagrożonych znalazły się w związku z tym te, które odnoszą się do swobody głoszenia własnych poglądów, życia w państwie praworządnym i zachowanie dobrego zdrowia. Tym bardziej wymaga podkreślenia fakt, że wśród wartości zagrożonych znalazło się także środowisko naturalne i możliwość adaptacji do zmian klimatu, które wykraczają poza problemy bieżące.

Na ogład tego, co zagrożone w niewielkim stopniu wpływa położenie społeczne osób badanych – ci, którzy dziś pracują dorywczo, funkcjonują w gorszej materialnej sytuacji, troska przesunięta jest w stronę dóbr podstawowych – możliwości pracy zawodowej lub osiągnięcia dobrobytu.

Wykres 6. Sprawy zagrożone (n=406, dane w %)*

* W odpowiedzi na pytanie „Które z poniższych spraw, jeśli jakiegokolwiek, uważasz za zagrożone w Polsce” można było wskazać max. 5 odpowiedzi.

4.2. Zachowania istotne z punktu widzenia przeciwdziałania zmianie klimatu deklarowane przez mieszkańców Gdyni

Aż 84,8% badanych zadeklarowało, że podejmują jakieś działania na rzecz środowiska. Badani spontanicznie wymieniali wśród tych działań przede wszystkim sortowanie śmieci, sprzątanie lasu lub plaży, unikanie produktów plastikowych jednorazowego użytku (zarówno toreb na zakupy, jak i także jednorazowych sztućców, naczyń, słomek, opakowań), wskazywano także na wymianę sprzętów na energooszczędne, oszczędzanie wody i dbałość o bioróżnorodność przez nie koszenie trawników lub zakładanie własnych łąk. Pojedyncze osoby wymieniały także ograniczenie jedzenia mięsa i produktów odzwierzęcych, ograniczanie konsumpcji (w tym podążania za zmianami mody), zakup produktów mniej oddziałujących na środowisko (zastępując np. środki czyszczenia z chemicznych na naturalne), zmiana środków transportu z indywidualnych na zbiorowe lub neutralne dla środowiska. W tej wąskiej grupie podkreślano także ponadstandardowość podejmowanych działań, np. przez używanie określeń takich jak „rygorystyczne”, „bardzo staranne”, „zaawansowane”. Ci badani przyjmują jednocześnie, że działania na rzecz środowiska podejmowane są coraz powszechniej, ale w niewystarczający sposób (np. przybierają postać niestarannego selekcionowania śmieci lub tylko segregację podstawową, a nie „zaawansowaną”⁸).

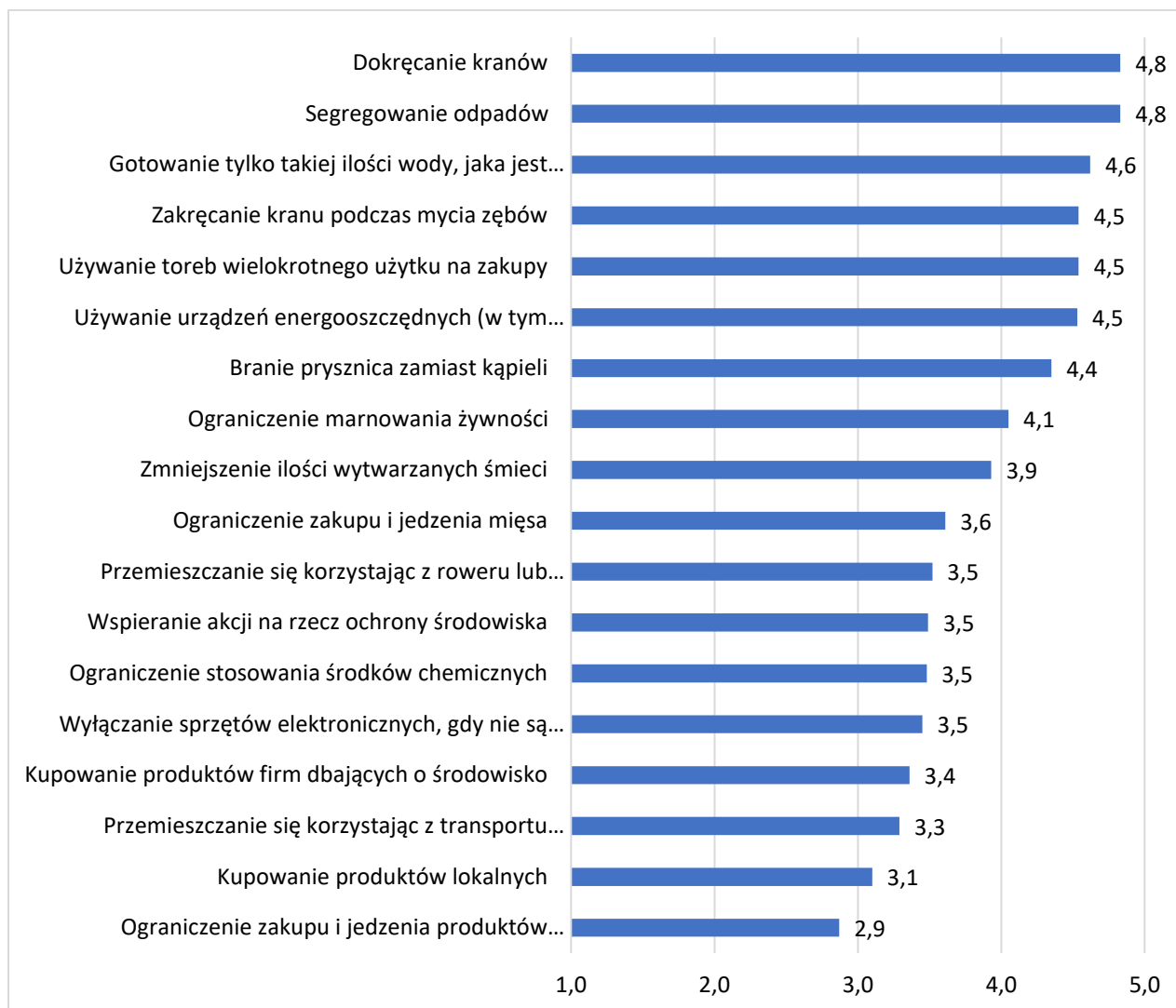
⁸ Badani nie definiowali, czym jest „zaawansowane” sortowanie, ale z kontekstu wypowiedzi wynika, że pod tym sformułowaniem kryje się staranne sortowanie, w tym rozdzielanie różnych tworzyw, odpowiednie ich przygotowanie do wyrzucenia (mycie, zgniatanie, składanie) i – być może powtórne wykorzystanie części odpadów..

Potwierdzenie deklaracji osób badanych znajdujemy (do pewnego stopnia) w ocenach, które z wymienionych przez badaczy zachowań są obecne w ich codziennych praktykach. Wszystkie wymienione działania są wprowadzane przez badanych mieszkańców Gdyni. Najczęściej do katalogu swoich codziennych zachowań mieszkańcy włączają segregowanie odpadów (średnia ocena to 4,8 na skali 1-6, gdzie 1 oznaczało, że ktoś nigdy nie wykonuje danej czynności, a 6, że robi to zawsze), dokręcanie kranów i ich zakręcanie w trakcie czynności higienicznych, oszczędzanie wody (przez zamianę kąpielni na prysznic), używanie tylko tyle energii, ile jest niezbędne dla podgrzania wody lub korzystania ze sprzętów, używanie toreb wielokrotnego użytku. Rzadziej wśród tych działań pojawiają się takie, które wymagałyby zmiany nawyków konsumpcyjnych (co kupujemy, skąd – jakiego pochodzenia – i w jakich ilościach), nawyków komunikacyjnych.

Zachowania te nie są zależne od cech położenia społecznego, ale raczej od oceny ważności spraw środowiska i rodzaju emocji, które wywołują zagrożenia dla niego. Im wyżej w hierarchii wartości znajdowało się środowisko, tym większe emocje jednocześnie wywoływało i tym łatwiej było Gdynianom podejmować działania na jego rzecz.

Wykres 7. Codzienne działania na rzecz klimatu i środowiska (n=406, średnie na skali 1-5)*

* Użyto skali 1-5, gdzie 1 oznaczało, że ktoś nigdy nie wykonuje danej czynności, 3 – różnie, zależnie od okoliczności, a 5, że robi to zawsze

Skrajnie odmienne są postawy osób objętych badaniem jakościowym. Ta grupa mieszkańców albo nie podejmuje żadnych działań na rzecz środowiska albo podejmuje tylko te, które są niezbędne ze względu na grożące negatywne konsekwencje. Motywacją do działania jest dla części z nich przymus – np. perspektywa wyższych opłat za niesegregowane śmieci lub kary za naruszenie zasad (np. opalania domów). Jednocześnie jednak, chociaż tylko pod wpływem przymusu podejmują działania, taki sposób wywierania na nich nacisku wywołuje silne negatywne reakcje emocjonalne: „nie trzeba mnie tak tresować, jak będę chciał, to zacznę segregować te śmieci” lub frustrację: „ja może i chciałabym coś robić, na przykład oszczędzać wodę albo segregować porządnie śmieci, ale przy małych dzieciach, to jest bardzo trudne, bo my produkujemy po prostu tony odpadów i gdybym miała stać nad tym i jeszcze to sortować, chyba bym zwariowała”. Są też wobec tych wymogów bezradni, nie rozumieją w pełni

czego się od nich oczekuje, zasady zachowań pro-środowiskowych odczytują jako nadmiernie skomplikowane i wymagające: „chcę, żebym zastawiał tysiąc kolorowych kubków w domu, żeby to wszystko segregować?”, „nie wiem, jak powiedzieć dzieciom, co mają robić ze śmieciami”, „ja sortuję śmieci tylko, gdy jeżdżę do mamy, ale nie mogę zapamiętać tych wszystkich zasad, co gdzie wyrzucam, co myję, czego nie, co trzeba rozdzielać od czego”.

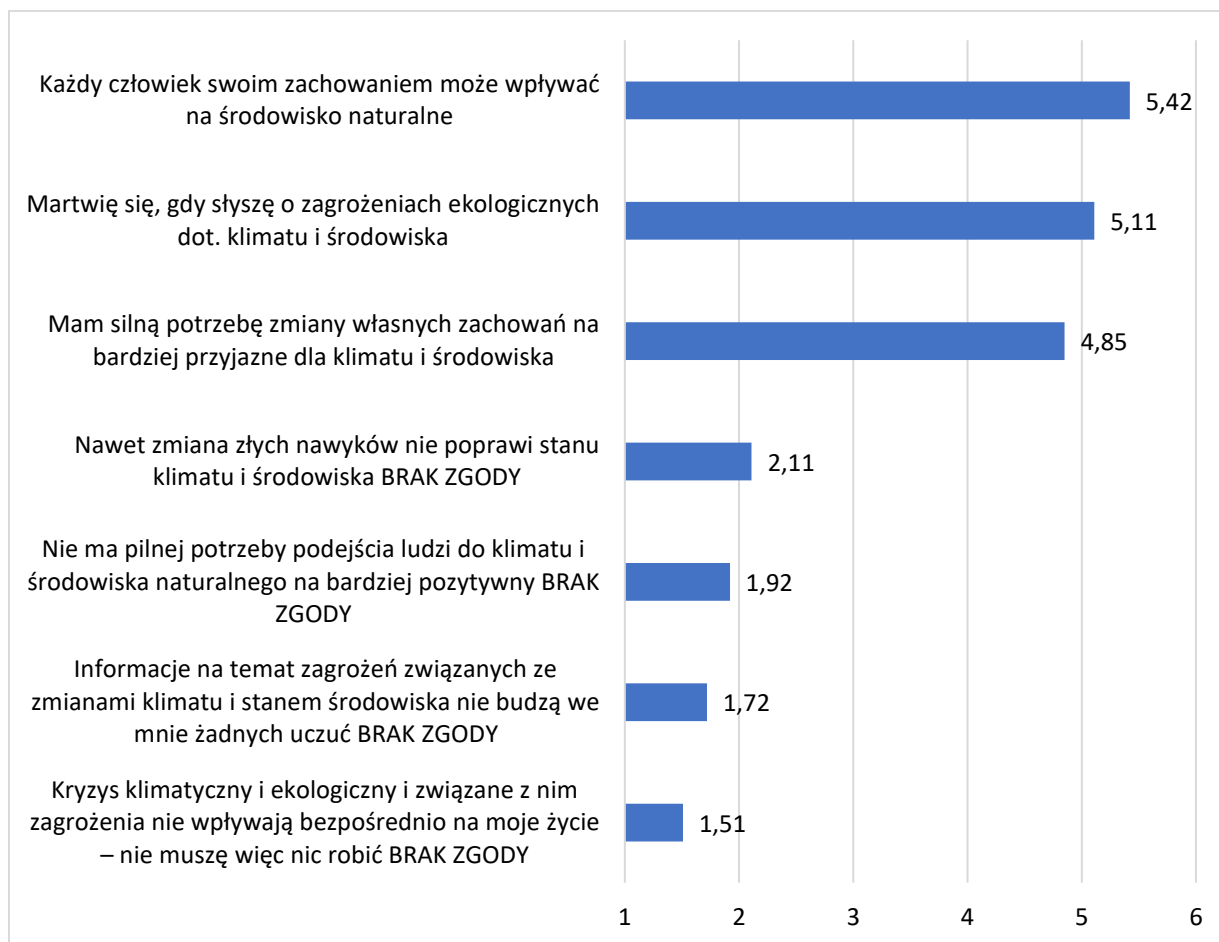
To nie znaczy, że godzą się na zachowania, które uznają za zagrażające środowisku, ale nie podejmują takich, które mogłyby wpływać na podnoszenie (lub niepogarszanie) jego stanu: „No chyba nie myślicie, że wyrzucam śmieci do lasu albo zostawiam po sobie śmieci na plaży, nie, nie. Ale z kolei nie chce mi się bawić w takie głupoty, myślenie, czy jak umyję kubek po jogurcie, to uratuję surowiec (plastik) czy zmarnuję surowiec, czyli wodę”.

4.3. Motywacje zachowań – nastawienia emocjonalne

Jak wskazywano wyżej, ważnym czynnikiem sprzyjającym podejmowaniu działań na rzecz środowiska jest to, w jakim stopniu przeżywamy sprawy z nim związane. Wśród badanych dominują te osoby, które są silnie przekonane, że każdy człowiek swoim działaniem może wpływać na środowisko (ocena średnia 5,42 na skali 1-6, gdzie 6 oznaczało zdecydowanie zgadzam się z takim twierdzeniem) – martwią się stanem środowiska (5,11) i są przekonani, że należy zmienić sposób działania na bardziej pozytywny (4,85). Ich potrzeba zmiany własnych zachowań jest dość silna.

Podobną strategię przyjmują też osoby, które mają neutralny lub negatywny stosunek do środowiska – nie budzi ono w nich szczególnych emocji (poza frustracjami i niezadowoleniem z restrykcji, o których pisano wcześniej), ale także nie chcą wyłącznie na siebie brać odpowiedzialności za zmiany działań. Różnica między tymi grupami tkwi w szczególności w tym, że pierwsza z nich (nieobojętna wobec środowiska) chciałaby włączenia się innych, ale nie rezygnuje z działań własnych, a druga – odwrotnie – warunkują swoją aktywność działaniami innych.

Wykres 8. Reakcje emocjonalne na zmiany środowiska i klimatu (n=406, dane na skali 1-6)*

* Użyto skali 1-6, gdzie 1 oznaczało, że ktoś zdecydowanie nie zgadza się z podanym twierdzeniem, a 6, że zdecydowanie się zgadza

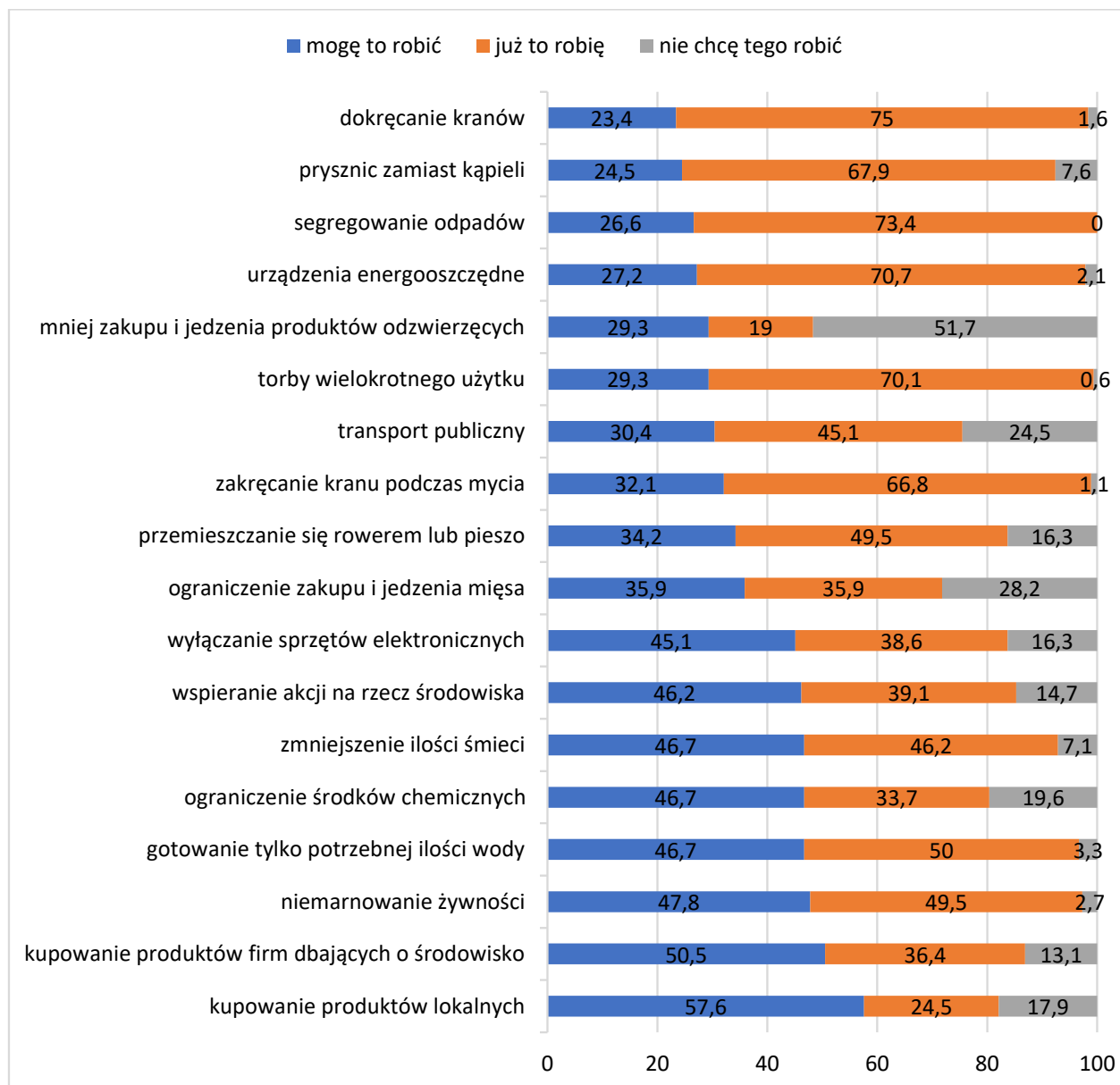
4.4. Gotowość zmiany własnych zachowań

W badaniu przyglądano się także, czy mieszkańcy Gdyni są gotowi do zmiany własnych zachowań na takie, które będą bardziej przyjazne dla środowiska i klimatu oraz jaka jest relacja między oceną uciążliwości tych działań, a gotowością ich podejmowania.

Cieszy fakt, że większość działań na rzecz środowiska i klimatu, badani mieszkańcy Gdyni uznają za mało uciążliwe (wartości poniżej 3, na skali 1-6 - umieszczonej na wykresie 7). Do nieco bardziej uciążliwych działań zaliczano rezygnację z jedzenia produktów mięsnych i odzwierzęcych (średnia ocena to 3,4), kupowanie produktów lokalnych (2,86), rezygnację ze środków chemicznych (2,71), kupna produktów firm niedbających o środowisko (2,66), ograniczenie ilości wytwarzanych sieci (2,61) oraz zmianę środków transportu (2,95). To jednocześnie działania, które są udziałem mniejszej liczby badanych (podejmuje je odpowiednio: 19% ogranicza zakup produktów odzwierzęcych, 24,5% kupuje produkty lokalne, 33,7% ogranicza środki chemiczne, 45,1% korzysta z transportu publicznego) i

zarazem te, których nie chcą podejmować (odpowiednio: 51,7% - chce nadal kupować produkty odzwierzęce, 17,9% - nie chce kupować lokalnie, 19,6% nie chce rezygnować z używania środków chemicznych, 13,1% - nie zmieni produktów na wytwarzane przez firmy dbające o środowisko, 24,5% nie zamierza zacząć korzystać z transportu publicznego). Wyjątkiem jest tu zmniejszanie ilości śmieci – prawie połowa mieszkańców już to robi (46,2%), większość pozostałych jest gotowa zacząć (46,7%) mimo pewnej uciążliwości tych działań.

Wykres 9. Gotowość działania na rzecz środowiska i klimatu wraz z oceną ich uciążliwości (n=406, dane w %)

Pewne uzasadnienie niechęci do wprowadzenia takich zmian znajdujemy w wypowiedziach osób poddanych badaniu jakościowemu. Tu wyraźnie wskazywano na to, że granicą zachowań pozytywnych wobec środowiska jest ich uciążliwość: „jak mam się przesiąść na komunikację miejską i poradzić sobie

z rozwiezieniem dzieci w dwa miejsca i dojazdem do pracy na czas i zakupami”, „może mogłabym się przesiąść na rower cargo, ale nie jesienią i zimą i pod warunkiem, że rower parkowałby pod moim domem i że nikt spod sklepu by mi go nie zabrał”. To sygnał, że zmiana byłaby możliwa, o ile nie powodowałaby niewygody i utrudnień większych niż te, które dotąd tolerowano. Przy tym trudności związane ze zmienionymi zachowaniami są wyolbrzymiane: „i co, jaki to niby autobus dowiezie mnie wprost pod pracę?”, „jeżdżenie na rowerze w taką pogodę jest tylko dla wariatów, trzeba by nadludzkiej siły, żeby ktoś mnie teraz zmusił do marznięcia i moknięcia na rowerze”. Drugą barierą mają być głęboko zakorzenione nawyki, np. żywieniowe: „i jak to tak, kawa by była bez śmietanki?”, „albo niedziela bez zapachu jajecznicy na boczku”, „ja jestem mięsożerna, nie wyobrażam sobie, że miałabym przestać jeść mięso a zacząć jakieś korzonki – ale mnie to nie przeszkadza, że ktoś inny nie chce jeść, tylko mnie niech nie zmusza do rezygnacji z mięsa”. Trzecia okoliczność, która zniechęca do zmiany, to poczucie braku wewnętrznego przymusu i zewnętrznej presji: „może gdyby było tak, że nie stać mnie na płacenie więcej za niesortowane śmieci”, albo „gdyby paliwo było jeszcze droższe i parkingi w centrum”, albo „gdyby nie to, że dość łatwo i szybko można wszędzie dojechać samochodem” to „łatwiej byłoby się zdecydować na takie działania”.

Zwróćmy uwagę, że inne działania powinny być kierowane do osób, które wyrażają gotowość do zmiany własnych zachowań i tych, które otwarcie deklarują do nich niechęć. Najwięcej osób jest niechętnych do ograniczenia spożywania produktów odzwierzęcych (51,7%), jedzenia mięsa (28,2%) oraz korzystania z transportu publicznego (24,5%).

5. Typy postaw mieszkańców Gdyni wobec zmiany klimatu

Ostatecznie w badaniu wyłaniają się cztery postawy wobec zmiany klimatu, które odróżniają się ze względu na poziom zainteresowania sprawami środowiska i klimatu oraz poziom gotowości do podejmowania działań. Różnice między tymi grupami są jednak większe i dotyczą: nastawienie emocjonalnego wobec zmian klimatu i środowiska, postrzegania działań na rzecz środowiska, wiedzy o środowisku, wiedzy o działaniach na jego rzecz, także podejmowanych przez władze miasta.

Rysunek 1. Typy postaw mieszkańców Gdyni wobec zmiany klimatu

	zainteresowanie sprawami środowiska		brak zainteresowania/ obojętność	
gotowość do działania		Świadomy obywatel (myślę globalnie, działam lokalnie) 8%		Rytualista (robię, co muszę) 36%
bierność		Prokrastynator (jeszcze nie czas) 42%		Obojętny (są inne ważniejsze sprawy) 14%

Źródło: Badania własne CAWI.

Pierwszą – najmniej liczną grupę mieszkańców stanowią „świadomi obywatele”, to osoby, które przejmują się i głęboko przeżywają sprawy środowiska i klimatu, sądzą, że każdy z nas może przyczynić się do tego, jak zmienia się środowisko i już dziś podejmują działania na poziomie lokalnym, ze świadomością, że ich rezultaty będą miały znaczenie globalne teraz i dla przyszłych pokoleń. To mieszkańcy, którzy już dziś podkreślają ponadstandardowość działań, które podejmują, żywe zainteresowanie działaniami na rzecz środowiska, w tym także działaniami lokalnymi. Działania na rzecz środowiska nie postrzegają jako uciążliwych, ale jeśli tak się dzieje, to nie zraża ich to. Chcieliby odkryć, jak mniejszym wysiłkiem działać na rzecz środowiska, ale nie po to, żeby samemu poczuć ulgę, ale żeby można było więcej osób skłonić do podobnych działań. Chętnie słuchają opinii ekspertów, mają poczucie, że nie wiedzą jeszcze wszystkiego, co powinni i w miarę możliwości poszerzają swoją wiedzę.

Na drugim krańcu znajdują się osoby obojętne. To mieszkańcy, którzy są tylko umiarkowanie lub mało zainteresowani sprawami środowiska i klimatu. Odpowiedzialność za środowisko ma charakter zbiorowy, a zatem działania pojedynczych osób niewiele zmieniają. Zagrożenia środowiska nie dotyczą ich samych – jeśli się pojawiają to dla innych (raczej występują w Polsce, a nie w Gdyni), nie wywołuje to więc większego napięcia emocjonalnego (komunikaty o środowisku są raczej nużące niż poruszające). Uznają, że są ważniejsze sprawy niż środowisko (jak praca, dobrobyt własny lub dzieci, możliwość samorozwoju) i dopiero po ich załatwieniu przyjdzie może czas na sprawy środowiska.

Największe grupy pośród mieszkańców reprezentują jednak postawy rozpięte pomiędzy tymi skrajnościami. Z jednej strony zauważamy tu dość liczną (42%) grupę „prokrastynatorów”. Są zainteresowani środowiskiem, ale nie podejmują działań na jego rzecz, ale też nie mówią, że nie zmieniają zachowań. Sprawy środowiska, chociaż uznają za ważne, nie wywołują u nich silnych napięć emocjonalnych, głównie ze względu na brak przekonania o tym, jak poważny jest stan środowiska. Uważają, że nie nadszedł jeszcze czas na działanie, odkładają je w czasie. Dzieje się tak jednak nie z niechęci działania, tylko z nieodczytywania wokół sygnałów, że sytuacja jest alarmistyczna. Ufają w mądrość instytucji – to w skali makro powinny dokonywać się zmiany, a drugorzędne są niewielkiej skali działania indywidualne. Gdyby potrzeba było działania jednostek, to zapewne władze (miasta) już by o nie apelowały.

Wreszcie, ostatnią i także liczną grupę (36%) stanowią „rytuaści”. To osoby, które robią to, co do nich należy z poczuciem, że spełniają jakiś obowiązek. Środowisko nie budzi w nich emocji, jest im dość obojętne, nie bardzo też wierzą, że ich zachowania jakkolwiek przyczyniają się do stanu środowiska. Często traktują podejmowane działania jako wymuszone przepisami i groźbami kar. Gdyby ich nie było, zrezygnowaliby z tych działań, które uznają za dość uciążliwe (czyli z większości, które dziś są dla nich „obowiązkowe”).

6. Wiedza i postawy wobec działań samorządu na rzecz adaptacji do zmian klimatu

6.1. Wiedza o działaniach samorządu na rzecz adaptacji do zmian klimatu

Badani mieszkańcy znają te działania Urzędu Miasta, które dotyczą dużych grup mieszkańców. Niemal wszyscy (95,6%) więc słyszeli o tym, że miasto rozwija komunikację publiczną o niskiej lub zerowej emisyjności. Zdecydowana większość ma świadomość istnienia wypożyczalni rowerów cargo (83,4%), prac służących modernizacji oświetlenia (78%), termomodernizacji budynków publicznych (69,1%) lub zagospodarowania wód opadowych (58,7%). Znacznie mniej osób (mniej niż 50%) jest świadomych innych działań, w tym tego, że istnieje zespół, który zawiaduje tymi przedsięwzięciami (28,2%). Niezależnie od wiedzy o tych działaniach, mieszkańcy oceniają wysoko ich trafność (wszystkie oceny przekraczają średnią 4, na skali 1-6). Zwróćmy uwagę, że ocena trafności działań Urzędu Miasta nie jest powiązana z tym, jaką widzą użyteczność tych inwestycji dla siebie, na przykład wysoka ocena trafności inwestowania w transport publiczny, nie wpływa na gotowość korzystania z niej.

Tabela 3. Działania samorządu na rzecz adaptacji do zmian klimatu – wiedza i ocena trafności (n=362)

Działania samorządu na rzecz adaptacji do zmian klimatu	znajomość (%)	trafność (skala 1-6)
Rozwój nisko- i zeroemisyjnej komunikacji publicznej (trolejbusy, autobusy elektryczne)	95,6	5,5
Wypożyczanie rowerów miejskich cargo dla przedsiębiorców oraz mieszkańców	83,4	4,8
Modernizacja oświetlenia ulicznego i budowa nowych energooszczędnych punktów oświetlenia	78	5,3
Modernizacja budynków szkół i budynków komunalnych w celu zmniejszenia zapotrzebowania na energię cieplną	69,1	5,2
Program systemowego zagospodarowywania wód opadowych (budowanie zbiorników retencyjnych, ogrodów deszczowych, powierzchni przepuszczalnych)	58,7	5,1
Instalacje fotowoltaiczne na budynkach użyteczności publicznej (zasilającą trolejbusy i autobusy elektryczne)	50	5,2
Powołanie specjalnego zespołu ds. adaptacji miasta Gdyni do zmian klimatu	28,2	4,6
System monitorowania zużycia energii w budynkach gminnych InvisoLite.	12,8	4,6

Znacznie niższa jest świadomość tego, jakie możliwości podejmowania działań przez mieszkańców stwarza gmina przez wprowadzenie programów dofinansowań do inwestycji. Najwięcej osób (43,5%) słyszało jednak o możliwości dofinansowania zakupu roweru cargo, a znacznie mniej o możliwościach inwestycji w infrastrukturę (od 16,1% - przyłączenie do kanalizacji miejskiej do 35,2% dofinansowanie budowy odnawialnych źródeł energii). Pozwala to wzmocnić wcześniejszą tezę, że mieszkańcy mają lepszą wiedzę o działaniach kierowanych do dużych, a nie wąskich, grup mieszkańców (np. do mieszkańców w ogóle, a nie użytkowników domów pokrytych azbestem lub właścicieli domów, a nie mieszkań w budynkach wielorodzinnych). Przy niskiej znajomości większości wymienionych działań, nieco zaskakujące są bardzo wysokie oceny trafności tych przedsięwzięć. Należy odczytywać je jako sygnał aprobaty kierunku działań bądź ich ogólnej idei, a nie dla sposobu ich prowadzenia w mieście.

Tabela 4. Dofinansowania na działania prośrodowiskowe – znajomość i ocena trafności (n=362)

Dofinansowania na działania prośrodowiskowe	znajomość (%)	trafność (skala 1-6)
Dofinansowania do zakupu rowerów cargo dla mieszkańców	43,5	4,6
Dofinansowania na budowę odnawialnych źródeł energii (pompy ciepła, panele fotowoltaiczne, mikroświatłownie wiatrowe) w budynku mieszkalnym dla mieszkańców	35,2	5,2
Dofinansowania do przyłączenia się do miejskiej sieci ciepłowniczej dla mieszkańców	30,2	5,2
Dotacje na likwidację i utylizację azbestu	27,6	5,2
Program "Moja Woda" - dofinansowanie inwestycji służących gromadzeniu i zagospodarowaniu wód opadowych dla mieszkańców	25,6	5,1
Dotacje na likwidację szamba i przyłączenie się do sieci kanalizacji miejskiej	16,1	5,2

Mieszkańcy dość dobrze znają działania edukacyjne podejmowane w mieście, w tym te, których celem jest zwiększanie bioróżnorodności (64,8% wie o popularyzacji roślin miododajnych i zapylaczy, a 62,9% słyszało o projekcie pasieka) oraz segregowania śmieci (60,8% zna program edukacyjny wyrzucam.to). Nieco mniej znane są takie przedsięwzięcia, które kierowane są do wąskiej grupy odbiorców (jak K.O.Z.A – 30,6%) lub konkursy dla uczniów (21,5%). Wydaje się, że w tym przypadku ocena trafności działań, silniej powiązana była z ich znajomością. Jako najbardziej trafne oceniono te działania, które jednocześnie są najbardziej powszechnie rozpoznawane.

Tabela 5. Działania edukacyjne i promocyjne – znajomość i ocena trafności (n=362)

Działania edukacyjne i promocyjne	znajomość (%)	trafność (skala 1-6)
Popularyzacja roślin miododajnych oraz zapylaczy	64,8	5,1
Projekt pasieka na dachu UM Gdyni – wsparcie dla osób planujących zakładać pasieki miejskie	62,9	4,9
Projekt „zapraszamy ptaki do Gdyni”	61,8	4,9
Program edukacyjny wyrzucam.to	60,8	5,0
Wydarzenia edukacyjne (wykłady, dyskusje) o zmianach klimatu organizowane przez UrbanLab Gdynia	49,2	4,8
Projekt edukacyjny „Ciepłolubni”, w tym Olimpiada energetyczna	33,5	4,6
Program K.O.Z.A. (Korzystne Ograniczenie Zanieczyszczenia Atmosfery) – projekt edukacyjny pokazów odgórnej metody rozpalania w piecach na paliwo stałe	30,6	4,7
Pomorski Piknik Energetyczny	26,1	4,5
Konkursy dla szkół „Strażnicy Energii” (wcześniej „Każdy Wat na wagę złota”)	21,5	4,7

6.2. Rola samorządu i rola własna w procesie adaptacji

Mieszkańcy w wywiadach deklarowali także własne oczekiwania, co do tego, jakie działania na rzecz środowiska powinny być podejmowane. Wśród nich w zdecydowanej większości przeważają te, które, które miałyby podejmować władze miasta w imieniu mieszkańców. Co prawda, jest to w dużej mierze wynik sposobu sformułowania pytania o te kwestie, ale jednocześnie wskazuje na dwa problemy: 1) mimo deklaracji dotyczącej znajomości działań na rzecz środowiska, w tym działań podejmowanych przez Urząd miasta, jest ona dość niska – wskazywano wiele takich działań, które już mają miejsce, 2) bardzo nieliczne są wezwania do podejmowania takich działań, w których mogą uczestniczyć sami mieszkańcy lub które trwale mogłyby oddziaływać na postawy społeczne. Jeśli przypomnimy przy tym, że mieszkańcy chcieliby dowiadywać się o sprawach środowiskowych od władz miasta (z ich stron internetowych lub biuletynu), oznacza to z jednej strony, że władze miasta mogą liczyć na wysokie zaufanie ze strony tej grupy mieszkańców, ale z drugiej, że zaufanie to niesie ze sobą ryzyko przerzucenia na miasto odpowiedzialności za adaptację do klimatu i zwolnienie siebie samego z tych działań (z wyjątkiem „dojrzałych obywateli”).

Obszar działań	Oczekiwania mieszkańców
Rozwiązania komunikacyjne	<ul style="list-style-type: none"> ▪ promowanie transportu publicznego <ul style="list-style-type: none"> ▪ biletomaty w pojazdach lub na przystankach ▪ więcej linii, częstsze kursy ▪ zakładanie parkingów przy dużych węzłach przesiadkowych ▪ baza/mapa parkingów ▪ ograniczenie ruchu drogowego w centrum miasta ▪ podwyższenie opłat parkingowych/obniżenie opłat abonamentowych ▪ przywrócenie roweru miejskiego ▪ dalsza rozbudowa ścieżek rowerowych – spójne/ciągłe, bezpieczne
Dbanie o zasoby wody	<ul style="list-style-type: none"> ▪ obligatoryjne w projektach powierzchnie przepuszczalne lub półprzepuszczalne (zwłaszcza parkingi – uwaga na drzewa i szanse przeżycia) ▪ obligatoryjne w projektach plany zagospodarowania wody deszczowej ▪ nieregulowanie rzek
Dbanie o różnorodność	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zielone ściany, dachy, przystanki ▪ nie koszenie traw, łąki kwietne, nasadzenia drzew/ograniczenie wycinki
Dbanie o jakość powietrza	<ul style="list-style-type: none"> ▪ dalsza wymiana „kopciuchów” – skuteczna polityka wsparcia dla tych, których nie stać na zmianę ▪ czujniki pomiarowe jakości powietrza w każdej dzielnicy
Promowanie nieszkodliwej konsumpcji	<ul style="list-style-type: none"> ▪ promowanie i wspieranie powstawania kooperatyw spożywczych ▪ „pakiet gdyński” – torba wielokrotnego użytku, woreczki na owoce i warzywa, informacje o pakowaniu produktów ▪ zakładanie ogródków społecznościowych
Ograniczanie ilości odpadów	<ul style="list-style-type: none"> ▪ skupy surowców wtórnych ▪ ułatwienia dla segregowania ▪ segregacja „od kuchni” – warsztaty: „jak segregować bez wysiłku” ▪ promocja i wsparcie przy zakładaniu kompostowników przydomowych/balkonowych
Oszczędzanie energii	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyłączenie sygnalizacji świetlnej w nocy ▪ dofinansowanie dla wspólnot mieszkaniowych – energia słoneczna/odnawialna i zagospodarowanie wód opadowych ▪ wspieranie prosumentów energii odnawialnej - forum
Działania edukacyjne i przyjazna administracja środowisku	<ul style="list-style-type: none"> ▪ prośrodowiskowe decyzje administracyjne/cofnięcie decyzji szkodliwych ▪ nieingerowanie w przyrodę, gdy nie ma takiej potrzeby (regulacja ścieżki leśnej na Polankę Redłowską) ▪ uwaga na gentryfikację ▪ nagłaśnianie działań Miasta (teraz rozpoznawalna jest aktywność NGO) ▪ edukacja dot. oszczędzania wody, segregacji odpadów, konsumpcji z użyciem atrakcyjnych form informacji (krótkie filmy) ▪ ułatwienia biurokratyczne w projektach dofinansowań ▪ popularyzacja wymiany rzeczy używanych ▪ Edukacja dot. czystości i estetyki miasta – pojemniki na odchody psów, toalety publiczne wzdłuż linii morza ▪ Włączanie mieszkańców w planowanie i realizację działań na rzecz środowiska („Fundusz Sąsiedzki”)

7. Podsumowanie i rekomendacje dotyczące sposobów kształtowania postaw sprzyjających przeciwdziałaniu zmianie klimatu wśród mieszkańców Gdyni

Podsumowując badanie należy podkreślić jego niereprezentatywny charakter – w badaniu ilościowym znacząco nadreprezentowane były osoby z wyższym wykształceniem i niemal nieobecne osoby z wykształceniem najniższym (podstawowym, gimnazjalnym, zawodowym). Mimo to, także w tej grupie odkrywamy, że jest ona wewnętrznie zróżnicowana. Główne linie podziałów dotyczą obecnej aktywności na rzecz środowiska i gotowości do podejmowania. Różnice te nie są wyłącznie funkcją cech położenia społecznego osób badanych (głównie wykształcenia i zamożności), ale raczej sposobu przeżywania problemów środowiska. Do nielicznej w badaniu ilościowym grupy nazwanej tu „obojętymi” należałoby prawdopodobnie zaliczyć także znaczącą liczbę mieszkańców z niskim wykształceniem, w niekorzystnej sytuacji materialnej i mało zainteresowanych sprawami środowiska. Konkluzja ta prowadzi do przekonania, że w przyszłości niezbędne jest działanie dwutorowe, kierowane do tych dwóch grup mieszkańców – świadomych i aktywnych oraz tych o niższym poziomie aktywności i/lub świadomości problemu.

Pierwsza z tych grup wymaga włączania w już prowadzone działania miejskie. To grupa, której potencjał leży w możliwej funkcji liderów lokalnych i tych, którzy w małych społecznościach mogą modelować zachowania innych pokazując własne. To jednak wymagać będzie wyposażenia ich w dodatkowe umiejętności, głównie komunikacyjne i perswazyjne, a także uzupełnienia ich wiedzy zwłaszcza o to, co już się dzieje w mieście na rzecz środowiska. Wsparciem dla tej grupy osób mogą być lokalni partnerzy instytucjonalni (wspólnoty mieszkaniowe, spółdzielnie), których warto w dalszym ciągu skłaniać do współpracy z Miastem w tym zakresie (np. przez zachęty takie jak dostarczenie roślin i doradztwa dla spółdzielni w zamian za podjęcie się dbania o zieleni zgodnie z prośrodowiskowymi wytycznymi Miasta).

Druga – liczniejsza – grupa mieszkańców wymaga innego rodzaju działań. Przede wszystkim powinny mieć one charakter informacyjny. Ze względu na niskie zainteresowanie sprawami przyrody i omijanie przez te osoby wykorzystywanych źródeł informacji, warto rozważyć docieranie do nich z wysoce perswazyjnymi, atrakcyjnymi w formie i krótkimi przekazami z pośrednictwem mediów, z których dotąd korzystają (media społecznościowe, portale informacyjne). To jednocześnie grupa mieszkańców, która poszukuje głównie materialnych zachęt do działania na rzecz środowiska, np. obniżenia kosztów funkcjonowania gospodarstwa domowego i unikająca uciążliwych działań. Niezbędne jest więc poszukiwanie takich rozwiązań i takie ich eksponowanie, aby były postrzegane jako takie, które nie zmieniają komfortu codziennego funkcjonowania mieszkańców.

Spis tabel, wykresów, rysunków

Tabela 1. Problemy środowiska wskazywane jako najważniejsze występujące w Polsce i w Gdyni (n=406, dane w %)	7
Tabela 2. Źródła wiedzy o działaniach na rzecz środowiska ze względu na wykształcenie badanych (n=406, dane w %)	9
Tabela 3. Działania samorządu na rzecz adaptacji do zmian klimatu – wiedza i ocena trafności (n=362)	23
Tabela 4. Dofinansowania na działania prośrodowiskowe – znajomość i ocena trafności (n=362)	23
Tabela 5. Działania edukacyjne i promocyjne – znajomość i ocena trafności (n=362)	24
Wykres 1. Ważność kwestii zmian klimatu (n=406, dane w %)	7
Wykres 2. Źródła wiedzy o środowisku i klimacie – obecne i pożądane (n=406, dane w %)	8
Wykres 3. Ocena wiedzy na temat możliwych działań na rzecz klimatu i środowiska oraz chęć jej zwiększania ze względu na wykształcenie badanych (n=406)	10
Wykres 4. Potrzeba rozszerzania wiedzy o środowisku (n=406, dane w %)	11
Wykres 5. Sprawy uznawane za ważne przez mieszkańców Gdyni (n=406, dane w %)*	13
Wykres 6. Sprawy zagrożone (n=406, dane w %)*	14
Wykres 7. Codzienne działania na rzecz klimatu i środowiska (n=406, średnie na skali 1-6)*	16
Wykres 8. Reakcje emocjonalne na zmiany środowiska i klimatu (n=406, dane na skali 1-6)*	18
Wykres 9. Gotowość działania na rzecz środowiska i klimatu wraz z oceną ich uciążliwości (n=406, dane w %)	19
Rysunek 1. Typy postaw mieszkańców Gdyni wobec zmiany klimatu	21

Załączniki

Załącznik 1. Kwestionariusz wywiadu elektronicznego

Badanie pt. „Postawy mieszkańców miasta Gdyni wobec adaptacji do zmian klimatycznych”

Szanowni Państwo,

Pracownia Badań Soma na zlecenie Laboratorium Innowacji Społecznych w Gdyni prowadzi badanie mieszkańców i mieszkank na temat postaw wobec zmian klimatu i środowiska. Chcemy dowiedzieć się, czy wspomniane kwestie są dla Państwa ważne, skąd czerpicie na ich temat wiedzę, czy udaje się Państwu już dziś podejmować takie działania, które są przyjazne dla klimatu i środowiska lub czy jesteście gotowi podjąć je w przyszłości. Jeśli zetknęliście się Państwo z działaniami władz miasta Gdyni sprzyjającymi klimatowi i poprawiającymi stan środowiska, zapytamy o ocenę tych działań.

Prosimy o poświęcenie 20 minut na wypełnienie ankiety. Badanie jest anonimowe. Nie ma tu dobrych i złych odpowiedzi! Zależy nam na szczerych odpowiedziach. Dziękujemy za udział w badaniu!

I. Informacje o osobie badanej:

M1. Miejsce zamieszkania

☐ Gdynia	☐ poza Gdynią (koniec wywiadu)
---------------------------------	---

M2. Miejsce pracy:

☐ Gdynia	☐ poza Gdynią	☐ obecnie nie pracuję
---------------------------------	--------------------------------------	--

II. Zainteresowanie i opinie o sprawach klimatu i środowiska

1. Które z poniższych spraw, jeśli jakiegokolwiek, uważa Pani/Pan za ważne? (max. 5 odpowiedzi)

☐ praca zawodowa	☐ wykształcenie	☐ dobrobyt
☐ osobisty sukces	☐ szacunek innych	☐ zachowanie dobrego zdrowia
☐ możliwość uczestniczenia w demokratycznym życiu społeczno-zawodowym	☐ wolność głoszenia własnych poglądów	☐ życie w państwie praworządnym
☐ kontakt z kulturą	☐ kontakt z naturą	☐ adaptacja do zmian klimatu i/lub dbałość o środowisko naturalne
☐ szczęście rodzinne	☐ grono przyjaciół	☐ uczciwe życie
☐ spokój	☐ życie pełne przygód	

2. Które z poniższych spraw, jeśli jakiegokolwiek, uważasz za zagrożone w Polsce? (max. 5 odpowiedzi)

☐ praca zawodowa	☐ dostęp do wykształcenia	☐ możliwość osiągnięcia dobrobytu
☐ zachowanie dobrego zdrowia	☐ możliwość adaptacji i łagodzenia zmian klimatycznych	☐ wolność głoszenia własnych poglądów
☐ możliwość uczestniczenia w demokratycznym życiu społeczno-zawodowym	☐ możliwość kontaktu z kulturą	☐ życie w państwie praworządnym
☐ środowisko naturalne	☐ możliwość kontaktu z naturą	

3. Jakie są trzy najważniejsze problemy dla klimatu i środowiska W POLSCE?

☐ nadmiar śmieci, zanieczyszczenie odpadami	☐ ekstremalne zjawiska pogodowe, katastrofy naturalne	☐ zanieczyszczenie wód
☐ zwiększanie temperatury pod wpływem emisji gazów cieplarnianych	☐ zanieczyszczenie powietrza, smog	☐ niskie zasoby wody, susza
☐ zanikanie gatunków zwierząt i roślin	☐ wyczerpywanie się zasobów naturalnych	☐ topnienie lodowców i podnoszenie poziomu morza mające wpływ na zmianę klimatu w Polsce

4. Jakie są trzy najważniejsze problemy środowiska naturalnego W GDYNI?

☐ nadmiar śmieci, zanieczyszczenie odpadami	☐ ekstremalne zjawiska pogodowe, katastrofy naturalne	☐ zanieczyszczenie wód
☐ zwiększanie temperatury pod wpływem emisji gazów cieplarnianych (topnienie lodowców i podnoszenie poziomu morza)	☐ zanieczyszczenie powietrza, smog	☐ niskie zasoby wody, susza
☐ zanikanie gatunków zwierząt i roślin	☐ wyczerpywanie się zasobów naturalnych	☐ topnienie lodowców i podnoszenie poziomu morza mające wpływ na zmianę klimatu w Polsce

5. Jak ważna jest dla Pani/Pana kwestia zmiany klimatu?

☐ bardzo ważna	☐ ważna	☐ raczej ważna	☐ raczej nieważna	☐ nieważna	☐ bez znaczenia
---------------------------------------	--------------------------------	---------------------------------------	--	-----------------------------------	--

6. Proszę odnieść się do poniższych stwierdzeń – w każdym wierszu proszę zaznaczyć, w jakim stopniu zgadza się Pani/Pan z danym zdaniem

Zdanie	Czy się z nim Pani/Pan zgadza, odpowiedzi są uporządkowane od 6 – zdecydowanie tak, do 1 – zdecydowanie się nie zgadzam
Mam silną potrzebę zmiany własnych zachowań na bardziej przyjazne dla klimatu i środowiska	6 5 4 3 2 1
Nie ma pilnej potrzeby zmiany podejścia ludzi do klimatu i środowiska naturalnego na bardziej pozytywny	6 5 4 3 2 1
Informacje na temat zagrożeń związanych ze zmianami klimatu i stanem środowiska nie budzą we mnie żadnych uczuć	6 5 4 3 2 1
Każdy człowiek swoim zachowaniem może wpływać na środowisko naturalne	6 5 4 3 2 1
Kryzys klimatyczny i ekologiczny i związane z nim zagrożenia nie wpływają bezpośrednio na moje życie – nie muszę więc nic robić	6 5 4 3 2 1
Nawet zmiana złych nawyków nie poprawi stanu klimatu i środowiska	6 5 4 3 2 1
Martwię się, gdy słyszę o zagrożeniach ekologicznych dot. klimatu i środowiska	6 5 4 3 2 1

7. Skąd dowiaduje się Pani/Pan o sprawach klimatu i środowiska (proszę wybrać trzy najważniejsze źródła wiedzy)?

☐ z oficjalnych stron władz miasta (gdynia.pl i in.)	☐ z portali informacyjnych	☐ od ekspertów i ekspertek specjalizujących się w zagadnieniach dot. ekologii, zmian klimatu, środowiska naturalnego, przyrody	☐ od znajomych, osób z bliskiego otoczenia
☐ z Ratusza (biuletyn Prezydenta i Rady m. Gdynia)	☐ z mediów (TV, prasa, radio)	☐ ze specjalistycznych stron internetowych, portali społecznościowych, prasy i literatury, omawiających szczegółowo zagadnienia	☐ z mediów społecznościowych (niespecjalistycznych)
☐ z innych źródeł, jakich?			

8. Które z poniższych źródeł ocenia Pani/Pan jako wiarygodne (można wierzyć w podawane informacje):

☐ z oficjalnych stron władz miasta (gdynia.pl i in.)	☐ z portali informacyjnych	☐ od ekspertów i ekspertek specjalizujących się w zagadnieniach dot. ekologii, zmian klimatu, środowiska naturalnego, przyrody	☐ od znajomych, osób z bliskiego otoczenia
☐ z Ratusza (biuletyn Prezydenta i Rady m. Gdynia)	☐ z mediów (TV, prasa, radio)	☐ ze specjalistycznych stron internetowych, portali społecznościowych, prasy i literatury, omawiających szczegółowo zagadnienia	☐ z mediów społecznościowych (niespecjalistycznych)
☐ z innych źródeł, jakich?			

9. Jak często docierają do Pani/Pana informacje na temat klimatu i środowiska?

☐ kilka razy w tygodniu	☐ kilka razy w miesiącu	☐ kilka razy w roku	☐ raz w roku lub rzadziej
--	--	--	--

10. Jak ocenia Pan(i) swoją wiedzę o klimacie i środowisku?

☐ bardzo dobrze	☐ dobrze	☐ raczej dobrze	☐ raczej źle	☐ źle	☐ bardzo źle
--	---------------------------------	--	-------------------------------------	------------------------------	-------------------------------------

III. Działania na rzecz ochrony środowiska

11. Czy w ciągu ostatniego roku podjęła/podjął Pani/Pan osobiście jakieś działania na rzecz środowiska?

☐ nie	☐ tak, jakie? .....
------------------------------	--

12. Poniżej wymieniamy działania, które można podjąć, żeby na co dzień dbać o klimat i środowisko – które z nich sam(a) Pan(i) stosuje, a które był(a) gotów podjąć w przyszłości? Jak ocenia Pani/Pan uciążliwość wprowadzenia takich zmian (w skali od 1 do 6, gdzie 1 oznacza, że to w ogóle nie jest uciążliwe, a 6 – jest bardzo uciążliwe)?

Działanie oddziałujące na środowisko	Które z nich Pani/Pan podejmuje: 5 – zawsze, 4 – często, 3 – różnie, zależnie od okoliczności, 2 – rzadko, 1 - nigdy	Czy jest Pani gotowa/Pan gotów je podjąć? (tylko ci którzy nigdy nie podejmowali działania)	Jak ocenia P. uciążliwość tych działań? 1: w ogóle nie uciążliwe 6: bardzo uciążliwe do
Dokręcanie kranów	5 4 3 2 1	tak nie	1 2 3 4 5 6
Zakręcanie kranu podczas mycia zębów	5 4 3 2 1	tak nie	1 2 3 4 5 6
Branie prysznic zamiast kąpeli	5 4 3 2 1	tak nie	1 2 3 4 5 6
Wyłączanie sprzętów elektronicznych, gdy nie są używane z tzw. standby	5 4 3 2 1	tak nie	1 2 3 4 5 6
Używanie urządzeń energooszczędnych (w tym żarówek)	5 4 3 2 1	tak nie	1 2 3 4 5 6
Gotowanie tylko takiej ilości wody, jaka jest potrzebna do użycia	5 4 3 2 1	tak nie	1 2 3 4 5 6
Segregowanie odpadów	5 4 3 2 1	tak nie	1 2 3 4 5 6
Zmniejszenie ilości wytwarzanych śmieci	5 4 3 2 1		
Używanie toreb wielokrotnego użytku na zakupy	5 4 3 2 1	tak nie	1 2 3 4 5 6
Ograniczenie stosowania środków chemicznych	5 4 3 2 1	tak nie	1 2 3 4 5 6
Ograniczenie marnowania żywności	5 4 3 2 1	tak nie	1 2 3 4 5 6
Ograniczenie zakupu i jedzenia mięsa	5 4 3 2 1	tak nie	1 2 3 4 5 6
Ograniczenie zakupu i jedzenia produktów odzwierzęcych (innych niż mięso, tj. jajka, nabiał)	5 4 3 2 1	tak nie	1 2 3 4 5 6
Przemieszczanie się korzystając z transportu publicznego	5 4 3 2 1	tak nie	1 2 3 4 5 6
Przemieszczanie się korzystając z roweru lub chodzenie pieszo	5 4 3 2 1	tak nie	1 2 3 4 5 6
Kupowanie produktów firm dbających o środowisko	5 4 3 2 1	tak nie	1 2 3 4 5 6
Kupowanie produktów lokalnych, wyprodukowanych/wyhodowanych w pobliżu Gdyni	5 4 3 2 1	tak nie	1 2 3 4 5 6
Wspieranie akcji na rzecz ochrony środowiska	5 4 3 2 1	tak nie	1 2 3 4 5 6

Wiedza o działaniach na rzecz klimatu i środowiska

13. Jak ocenia Pan(i) swoją wiedzę o możliwych działaniach na rzecz klimatu i środowiska?

☐ bardzo dobrze	☐ dobrze	☐ raczej dobrze	☐ raczej źle	☐ źle	☐ bardzo źle
--	---------------------------------	--	-------------------------------------	------------------------------	-------------------------------------

14. Czy chciałby zwiększać wiedzę na działaniach na rzecz klimatu i środowiska

☐ zdecydowanie tak	☐ tak	☐ raczej tak	☐ raczej nie	☐ nie	☐ zdecydowanie nie
---	------------------------------	-------------------------------------	-------------------------------------	------------------------------	---

15. Czego chciał(a)by się Pani/Pan dowiedzieć? (zaznacz wszystkie prawdziwe odpowiedzi)?

☐ poszerzenia wiedzy teoretycznej o przyrodzie i jej ochronie, zmianie klimatu i środowisku	☐ nauka praktycznych, codziennych zachowań pozytywnie wpływających na przyrodę, klimat i środowisko	☐ możliwości podejmowania takich działań, które będą korzystne dla mojej finansowej sytuacji	☐ poszerzenia wiedzy o działaniach podejmowanych przez władze miasta Gdynia na rzecz klimatu i środowiska
☐ czegoś innego, czego?			
☐ niczego nie oczekuję – nie chcę poszerzać wiedzy na ten temat			

16. Skąd chciał(a)by się Pani/Pan dowiadywać o sprawach ochrony środowiska i adaptacji do zmian klimatu (proszę wybrać trzy najważniejsze źródła wiedzy)?

☐ z oficjalnych stron władz miasta (gdynia.pl i in.)	☐ z portali informacyjnych	☐ od ekspertów i ekspertek specjalizujących się w zagadnieniach dot. ekologii, zmian klimatu, środowiska naturalnego, przyrody	☐ od znajomych, osób z bliskiego otoczenia
☐ z Ratusza (biuletyn Prezydenta i Rady m. Gdynia)	☐ z mediów (TV, prasa, radio)	☐ ze specjalistycznych stron internetowych, portali społecznościowych, prasy i literatury, omawiających szczegółowo zagadnienia	☐ z mediów społecznościowych (niespecjalistycznych)
☐ z innych źródeł, jakich?			

Działania Miasta Gdyni

16. Czy według Pani/Pan władze Miasta Gdyni podejmują działania na rzecz środowiska i klimatu?

☐ tak	☐ nie (do metryczki)	☐ nie wiem (do metryczki)
------------------------------	---	--

17. Czy słyszał(a) P. o poniższych działaniach podjętych przez władze Miasta Gdyni na rzecz środowiska i klimatu? Czy są to działania odpowiednie do zagrożeń – proszę ocenić w skali od 6 do 1 (gdzie 6 oznacza w pełni trafne, a 1 w ogóle nietrafne)?

	Czy w Gdyni się je podejmuje – według P. wiedzy?	Jak ocenia P. trafność tych działań? 6: całkowicie odpowiednie 1: w ogóle nietrafne
Działania władz miasta na rzecz środowiska i adaptacji do zmian klimatu		
Modernizacja budynków szkół i budynków komunalnych w celu zmniejszenia zapotrzebowania na energię cieplną	tak nie	1 2 3 4 5 6
System monitorowania zużycia energii w budynkach gminnych InvisoLite.	tak nie	1 2 3 4 5 6

	Czy w Gdyni się je podejmuje– według P. wiedzy?	Jak ocenia P. trafność tych działań? 6: całkowicie odpowiednie 1: w ogóle nietrafne
Działania władz miasta na rzecz środowiska i adaptacji do zmian klimatu		
Modernizacja oświetlenia ulicznego i budowa nowych energooszczędnych punktów oświetlenia	tak nie	1 2 3 4 5 6
Instalacje fotowoltaiczne na budynkach użyteczności publicznej (zasilającą trolejbusy i autobusy elektryczne)	tak nie	1 2 3 4 5 6
Rozwój nisko- i zeroemisyjnej komunikacji publicznej (trolejbusy, autobusy elektryczne)	tak nie	1 2 3 4 5 6
Wypożyczanie rowerów miejskich cargo dla przedsiębiorców oraz mieszkańców	tak nie	1 2 3 4 5 6
Program systemowego zagospodarowywania wód opadowych (budowanie zbiorników retencyjnych, ogrodów deszczowych, powierzchni przepuszczalnych)	tak nie	1 2 3 4 5 6
Powołanie specjalnego zespołu ds. adaptacji miasta Gdyni do zmian klimatu	tak nie	1 2 3 4 5 6
Dofinansowanie dla mieszkańców		
Program "Moja Woda" - dofinansowanie inwestycji służących gromadzeniu i zagospodarowaniu wód opadowych dla mieszkańców	tak nie	1 2 3 4 5 6
Dofinansowania na budowę odnawialnych źródeł energii (pompy ciepła, panele fotowoltaiczne, mikrośirownie wiatrowe) w budynku mieszkalnym dla mieszkańców	tak nie	1 2 3 4 5 6
Dofinansowania do przyłączenia się do miejskiej sieci ciepłowniczej dla mieszkańców	tak nie	1 2 3 4 5 6
Dofinansowania do zakupu rowerów cargo dla mieszkańców	tak nie	1 2 3 4 5 6
Dotacje na likwidację i utylizację azbestu	tak nie	1 2 3 4 5 6
Dotacje na likwidację szamba i przyłączenie się do sieci kanalizacji miejskiej	tak nie	1 2 3 4 5 6
Programy edukacyjne i działania informacyjne		
Wydarzenia edukacyjne (wykłady, dyskusje) o zmianach klimatu organizowane przez UrbanLab Gdynia	tak nie	1 2 3 4 5 6
Program edukacyjny wyrzucam.to	tak nie	1 2 3 4 5 6
Program K.O.Z.A. (Korzystne Ograniczenie Zanieczyszczenia Atmosfery) – projekt edukacyjny pokazów odgórnej metody rozpalania w piecach na paliwo stałe	tak nie	1 2 3 4 5 6
Konkursy dla szkół „Strażnicy Energii” (wcześniej „Každy Wat na wagę złota”)	tak nie	1 2 3 4 5 6
Projekt edukacyjny „Ciepłolubni”, w tym Olimpiada energetyczna	tak nie	1 2 3 4 5 6

	Czy w Gdyni się je podejmuje– według P. wiedzy?	Jak ocenia P. trafność tych działań? 6: całkowicie odpowiednie 1: w ogóle nietrafne
Działania władz miasta na rzecz środowiska i adaptacji do zmian klimatu		
Pomorski Piknik Energetyczny	tak nie	1 2 3 4 5 6
Projekt „zapraszamy ptaki do Gdyni”	tak nie	1 2 3 4 5 6
Projekt pasieka na dachu UM Gdyni – wsparcie dla osób planujących zakładać pasieki miejskie	tak nie	1 2 3 4 5 6
Popularyzacja roślin miododajnych oraz zapylaczy	tak nie	1 2 3 4 5 6

18. Jakie działania wg Pan(i) powinno się podjąć w Gdyni na rzecz środowiska i adaptacji do zmian klimatu?

.....

Metryczka

M1. Płeć:

1. kobieta
2. mężczyzna

M2. Wiek .....

M3. Wykształcenie:

1. podstawowe/gimnazjalne
2. zasadnicze zawodowe
3. liceum ogólnokształcące/ zawodowe/ technikum
4. pomaturalne/ policealne
5. wyższe licencjackie / inżynierskie
6. wyższe magisterskie

M4. Ile osób (wszystkich domowników) liczy P. gospodarstwo domowe?.....

M5. Aktywność zawodowa

1. prowadzę własną firmę
2. posiadam stałą pracę
3. pracuję dorywczo
4. rencista/emeryt
5. osoba bezrobotna
6. osoba nieaktywna zawodowo (nie pracuję, nie szukam pracy)
7. uczeń/student

M6. Jak ocenia P. sytuację materialną swojej rodziny?

1. wystarcza nam na wszystkie potrzeby i na oszczędności
2. wystarcza nam na wszystkie potrzeby
3. wystarcza nam tylko na potrzeby podstawowe
4. nie wystarcza nawet na podstawowe potrzeby

M7. Jaki jest dochód netto (na rękę) na członka rodziny

1. do 1500 zł
2. 1501 zł- 2500 zł
3. 2501 zł – 3500 zł
4. 3501 zł i więcej